

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Role Kanady ve sporu o Arktidu

Tereza Rábová

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Role Kanady ve sporu o Arktidu

Tereza Rábová

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci napsala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu PhDr. Pavlu Hlaváčkovi, PhD. za vstřícnost a odborné vedení práce, a také za cenné rady a věcné připomínky.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	METODOLOGICKÁ ČÁST	11
3	ARKTICKÝ REGION JAKO PŘEDMĚT SPORU	12
3.1	Vymezení sporných území	13
3.2	Teritoriální nároky Kanady	15
3.2.1	Hansův ostrov.....	15
3.2.2	Severozápadní cesta	17
3.2.3	Lomonosovův hřbet a severní pól	18
3.2.4	Beaufortovo moře.....	21
3.3	Teritoriální nároky ostatních aktérů	22
3.3.1	Rusko.....	22
3.3.2	Norsko	23
3.3.3	Spojené státy americké.....	24
3.3.4	Dánsko.....	24
4	KANADSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA OD ROKU 2006.....	25
4.1	Nástup Stephena Harpera a jeho zahraniční politika.....	25
4.1.1	Kanadská politika v souvislosti s Arktidou.....	26
4.1.2	Změna zahraniční politiky v souvislosti s krizí na Ukrajině.....	28
4.1.2.1	Anexe Krymu a vliv na politiku vůči Arktidě.....	30
4.2	Kanadská severní strategie	30
5	ARKTICKÁ RADA	34
5.1	Role Kanady při vzniku Arktické rady.....	34
5.2	Role Kanady v Arktické radě	37
5.3	Kanadské předsednictví v Arktické radě v letech 2013–2015	38

6	ZBROJENÍ ARKTICKÉ PĚTKY V OBLASTI ARKTIDY	41
6.1	Posilování kanadské přítomnosti	42
6.2	Zbrojení ostatních aktérů v Arktidě.....	46
6.2.1	Rusko.....	46
6.2.2	Norsko	46
6.2.3	Spojené státy americké.....	47
6.2.4	Dánsko.....	48
7	ZÁVĚR.....	49
8	SEZNAM ZDROJŮ	54
9	RESUMÉ.....	69
10	PŘÍLOHY	70

1 ÚVOD

Arktický region je dlouhodobě předmětem sporu mezi státy tzv. arktické pětky. Mezi tyto státy patří Spojené státy americké, Kanada, Rusko, Dánsko a Norsko. Toto téma je velice aktuální a spory se vedou hlavně o území, které si nárokuje více států zároveň. Jedná se především o Lomonosovův hřbet, hranice Barentsova moře a o vodní cesty Severního ledového oceánu, tzv. Severozápadní a Severovýchodní cesta. Zasahují sem hranice suverénních států a stále zde žijí původní obyvatelé.

Kanada, jako hlavní zkoumaný aktér v této práci, si klade největší nároky na Severozápadní cestu, protože představuje strategicky významnou obchodní tepnu. Právě díky této cestě by se výrazně zrychlila námořní doprava a zkrátila by se o několik tisíc kilometrů. Svůj nárok si obhájí tím, že se jedná o její vnitřní vody, které jsou uvnitř Kanadského arktického souostroví, ale s tímto názorem nesouhlasí hlavně Spojené státy a několik dalších aktérů. Hansův ostrov představuje dlouhotrvající a stále nevyřešený spor mezi Kanadou a Dánskem, který už se takřka několikrát chýlil ke konci, avšak nikdy nebyla určena striktní hranice a rozdělení ostrova mezi tyto dva aktéry. Kanada dále vede spor se Spojenými státy o Beaufortovo moře. Dalším nevyřešeným sporem je suverenita nad severním pólem, který si nárokuje jak Kanada, tak i Dánsko a Rusko.

Spory se stávají vyostřenější už jen proto, že se na tomto území s největší pravděpodobností nachází velká naleziště ropy a plynu, uvádí se až pětina světových zásob. Nachází se zde ale také další významná naleziště, například niklu, zlata, železa, mědi, stříbra, ale také diamantů. Zájem o Arktidu narůstá také z důvodu tání ledovců, díky kterým se transoceánské trasy stávají stále dostupnější. V této části práce se budu zabývat tím, proč tento spor vznikl, jaké jsou územní nároky Kanady a jaká území si nárokují ostatní aktéři arktické pětky.

V roce 2006 se k moci dostal Stephen Harper, předseda konzervativní strany, a sestavil menšinovou vládu. Došlo ke změně v zahraniční politice

Kanady, která se začala odklánět od tzv. střední mocnosti,¹ a začaly se navyšovat výdaje na armádu. Premiér Harper zaujímal pevný postoj na prosazení plné pravomoci na Severozápadní cestu pro Kanadu a výrazně začal proměňovat kanadskou zahraniční politiku. Zaměřím se hlavně na to, jak Harper svou politikou ovlivnil dění na Arktidě, čeho během jeho vlády dosáhl, a také se budu zabývat tím, jak krize na Ukrajině ovlivnila kanadskou politiku vůči Arktidě.

Od poloviny 80. let se bipolární konflikt v rámci studené války začal proměňovat, vztahy se začaly uvolňovat a státy jako Kanada, Spojené státy americké a Sovětský svaz se začaly zabývat společnými otázkami, týkající se hlavně ochrany životního prostředí na Arktidě. Kanada byla v tomto směru nejvíce aktivní, kromě podpory environmentální se také zabývala podporou domorodého obyvatelstva a ekonomickým rozvojem regionu. Na konci 80. let Kanada začala usilovat o vytvoření Arktické rady, která měla koordinovat mezinárodní aktivity v této oblasti. Kanadská politika zůstávala velmi aktivní a koncept Arktické rady byl mnohokrát diskutován. Během roku 1991 vymezila strukturu, funkce a cíle, a poté začala hledat podporu u dalších 7 států, které se měly stát jejími členy. V roce 1993 měla Kanada podporu všech států, kromě USA, které nesouhlasily se strukturou a fungováním Arktické rady. Mezi Kanadou a USA poté proběhlo mnoho jednání a v roce 1996 byl koncipován finální návrh na vytvoření Arktické rady, byť s nějakými úpravami.

Kanada v letech 2013 až 2015 předsedala v Arktické radě a od roku 2009 se snaží prosazovat tzv. kanadskou severní strategii. Mezi základní principy této strategie patří upevnění národní suverenity v Arktidě, ochrana kanadského environmentálního dědictví, podpora ekonomického a sociálního rozvoje oblasti a zdokonalení a rozvoj vládnutí v kanadském arktickém prostoru. Členy Arktické rady jsou pouze státy, jejichž území zasahuje do arktického regionu. Jedná se celkem o osm států, kdy se ke státům arktické pětky připojuje Island, Švédsko a Finsko.

¹ Střední mocnost, nebo-li middle power je takový stát, který není velmocí, ale má velký vliv, například kvůli vojenské síle, strategické pozici nebo ekonomické síle (Waisová 2009: 64).

Teritoriální spory v arktickém regionu stále setrvávají a mocnosti jako Kanada nebo Rusko si zde utužují svůj vliv budováním vojenských přístavů, armádních tréninkových center a posilováním vojenské přítomnosti. Nejvíce aktivní ve zbrojení v Arktidě je pak zejména Rusko, které investuje zdaleka nejvyšší částku na modernizaci svých ozbrojených složek, čím dávají jasně najevo, že se svých teritoriálních nároků jen tak lehko nezřeknou. V této kapitole se zaměřím na posilování kanadské přítomnosti v Arktidě, na to, čeho premiér Harper dosáhl, a zda podnikl dost kroků k tomu, aby byla kanadská suverenita udržena.

Cílem mé práce bude analyzovat, jak se změnila zahraniční politika v souvislosti s Arktidou po nástupu premiéra Stephena Harpera v roce 2006 a čeho se jeho vláda snažila dosáhnout. Dále se budu zabývat tím, jakou roli Kanada sehrála při vzniku Arktické rady a co se odehrálo během let 2013 až 2015, kdy byla předsednickou zemí.

Vzhledem k aktuálnosti tématu roste počet odborných článků, monografií a dalších internetových zdrojů, které se tímto tématem zabývají. Tématu Arktidy a její suverenity se rozsáhle věnuje kanadský odborník Michael Byers, který nejenom přispívá například do *The Globe and Mail*, ale i dalších kanadských periodik, a v souvislosti s tímto tématem vydal i mnoho monografií, mezi které například patří *International Law and the Arctic* nebo kniha *Who Owns the Arctic?: Understanding Sovereignty Disputes in the North*, která vyšla v roce 2009, a ve které se věnuje arktické suverenitě a územním nárokům a sporům aktérů arktické pětky. Také se zabývá zahraniční politikou Kanady, proto v této práci budu vycházet z jeho knih a článků.

Přestože je toto téma v mezinárodní politice velice aktuální, je poměrně těžké sehnat literaturu od českých autorů, proto v této práci budu převážně čerpat ze zahraničních zdrojů. Budu používat jak primární, tak sekundární zdroje, protože právě díky aktuálnosti tématu existuje mnoho odborných časopisů a článků, které jsou dostupné online, ale také monografií, například od již zmiňovaného Michaela Byerse. Především budu používat

oficiální stránky *United Nation, Arctic Council, Global Affairs Canada* a *Government of Canada*. Na hledání důvěryhodných zdrojů a odborných článků také skvěle poslouží vydavatelství *Taylor & Francis* nebo *Walter & Duncan Gordon Foundation*, které se zabývá především politikou severu, ochrany životního prostředí Arktidy a Arktickou radou.

2 METODOLOGICKÁ ČÁST

Tato práce je koncipována jako případová studie kanadské zahraniční politiky v souvislosti s Arktidou. Zkoumané období je od roku 2006, kdy k moci nastoupil předseda konzervativní strany, Stephen Harper, až do konce jeho vlády v roce 2015. Budu zkoumat posun v zahraniční politice po jeho nástupu a jeho cíle, kterých se snažil v době jeho vlády dosáhnout, hlavně v souvislosti s Arktidou.

První výzkumnou otázkou mé práce je, zda územní kanadské nároky v Arktidě jsou oprávněné, a proč vznikají spory mezi arktickými státy v této oblasti. Této otázce se budu věnovat v následující kapitole, v souvislosti se zvýšeným kanadským zájmem o arktické území, právě díky premiérovi Stephenu Harperovi.

Jako druhou výzkumnou otázku jsem si zvolila změnu kanadské zahraniční politiky od nástupu Stephena Harpera v roce 2006, až do pádu jeho vlády v roce 2015. Zaměřím se hlavně na to, k jakým změnám během jeho vlády došlo, jakým směrem se kanadská politika posunula, a co se premiér Harper, především v souvislosti s Arktidou, snažil prosadit.

V této práci budu zkoumat, jakou roli zaujímá Kanada v regionu Arktidy. Abych tuto otázku mohla zodpovědět, musím zjistit, jak Kanada ovlivnila vznik Arktické rady a jakou roli v Arktické radě zaujímá dnes.

Budu používat analytickou metodu a informace k analýze kanadské zahraniční politiky budu získávat především z projevů Stephena Harpera, z předvolebních slibů konzervativní strany a z dokumentů, které úzce souvisí s tímto tématem. Na základě těchto dat zhodnotím, jakou změnou zahraniční politika během vlády Stephena Harpera prošla, k čemu směřovala a od jakých standardů se odklonila.

3 ARKTICKÝ REGION JAKO PŘEDMĚT SPORU

Arktida byla do nedávné doby na periferii zájmu států, až v průběhu studené války se projevila její strategická poloha (Young 2000: 3). Zájem o Arktidu byl hlavně kvůli touze najít námořní trasu mezi Evropou a Asií, ale dříve to kvůli ledovým podmínkám nebylo možné. Díky klimatickým změnám se podmínky na Arktidě mění, začíná se oteplovat, a to způsobuje tání ledovců, ačkoli by to mohlo narušit biodiverzitu arktické oblasti (Isted 2009: 345). Po konci studené války a v souvislosti s globálním oteplováním začal narůstat zájem o tento region.

Arktická oblast je předmětem sporu nejen kvůli námořním cestám, ale také díky nerostnému bohatství, které se na území nachází. Odhaduje se, že se zde nachází až pětina veškerých světových zásob ropy a zemního plynu. Díky tání ledovců v okrajových mořích, ale i v Severním ledovém oceánu se otevírají nové námořní trasy a stávají se dostupnější. Dříve byly splavné jen několik měsíců v roce, ale to se v souvislosti s globálním oteplováním mění. Objevují se i nová loviště ryb a v oceánu je mnoho dalších významných nalezišť, například chromu, kobaltu, zlata, stříbra, mědi, železa, ale také diamantů (Hořejšová – Janský – Vlková Hingarová – Šír 2010: 2 – 3).

Podle Úmluvy OSN o mořském právu,² která byla vydána v roce 1982, by státy mohly rozšířit svou suverenitu nad rámec 200 námořních mil, pokud by prokázaly, že mořské dno je rozšířením jejich kontinentálního šelfu. Dánský ministr zahraničí, Per Stig Moeller, prohlásil: „Máme nároky – ostatní také. Doufám ovšem, že pravidla hry jsou určena a nikdo neudělá nic, čím by poškodil ostatní, dokud OSN nerozhodne, kdo má na území severního pólu nárok“³ (BBC news 2008).

² Úmluva OSN o mořském právu nebo také UNCLOS – United Nations Convention on the Law of the Sea. Jedná se o dokument, který právně určuje suverenitu pobřežním státům, které mají určitý nárok na rozšíření svého území do vnitřních a teritoriálních vod. Teritoriální vody představují oblast nepřesahující 12 námořních mil od pobřežní linie a exkluzivní ekonomická zóna má hranici 200 námořních mil od pobřeží (UN 1982: 26 – 44).

³ Text v originále: “We have claims – and the others also have claims. So what I am hoping to get out of this conference is that we agree on the rules of the game. That we do not do anything which harms the others until the United Nations has decided who is entitled to what area of the North Pole.”

Spory se tedy vedou zejména o exkluzivní ekonomické zóny, díky kterým by dané státy rozšířily svou suverenitu, a mohly v tomto sektoru těžit suroviny. Problémem ovšem je vymezení těchto sporných území, protože se v mnoha případech překrývají a není jasné, jakému státu by měla daná část právně náležet.

3.1 Vymezení sporných území

Zájem států o území narůstá z mnoha důvodů. Nachází se zde velké zásoby nevyužitých surovin, ale také je stále jednodušší používat vodní cesty Severního ledového oceánu, díky kterým se výrazně zkrátí námořní doprava. Kanada vede spory s Dánskem o Hansův ostrov a Lincolново moře, s USA o Beaufortovo moře a Severozápadní cestu (Byers 2010: nestránkováno). Další územní spory se vedou o podmorské území Lomonosovova hřbetu, kde se údajně vyskytuje ropa, plyn, metan a další suroviny. Problémem ovšem je, že Kanada, Rusko i Dánsko považují kontinentální šelf za součást svého území (Hořejšová – Janský – Vlková Hingarová – Šír 2010: 12). Pokud by ale Kanada, Dánsko nebo Rusko prokázaly, že severní pól je přirozeným prodloužením jejich kontinentálního šelfu, získaly by výlučné právo na těžbu surovin z mořského dna (Byers 2010: nestránkováno).

Určit jakému státu patří daná část území je momentálně poněkud složité. Všechny státy, které mají teritoriální nároky, dělají vlastní průzkumy a zkoumají dno oceánu, aby zjistily případnou návaznost kontinentálního šelfu na jejich území. V tomto ohledu představuje největší spor Lomonosovův hřbet, na který si klade nárok hlavně Ruská federace, Kanada, Dánsko, ale i Norsko a Spojené státy americké. V roce 2007 ruští vědci potvrdili, že se jedná o součást sibiřské pevninské desky, která zasahuje hluboko do Arktidy (Procházková 2014: 6), avšak tento názor mají i ostatní země.

Pro větší přehled přikládám mapku, na které jsou vyobrazeny teritoriální nároky ostatních států. Jejich zájmy se především překrývají na území Lomonosovova hřbetu.

Zdroj: The Economist (2014). *Frozen conflict: Denmark claims the North Pole* (<http://www.economist.com/news/international/21636756-denmark-claims-north-pole-frozen-conflict>, 15. 1. 2016).

V dalších podkapitolách se budu zabývat teritoriálními spory mezi jednotlivými státy, nejprve těmi, které se bezprostředně týkají Kanady, a poté stručně představím teritoriální nároky ostatních aktérů. Nejprve se budu zabývat vleklým sporem Kanady a Dánska o Hansův ostrov, poté se budu zabývat sporem o tzv. Severozápadní cestu, která je pro Kanadu jednou z nejdůležitějších oblastí, a kde nastává konflikt se Spojenými státy, se kterými Kanada vede spory i o hranice Beaufortova moře. Zaměřím se také na problém Lomonosovova hřbetu a severního pólu, který si nárokuje jak Kanada, tak i Rusko a Dánsko.

3.2 Teritoriální nároky Kanady

Arktida je vymezena geografickou, respektive kulturně-politickou hranicí. Hranice přijímaná Severní Amerikou se ale liší od hranice určené Eurasií. Podle severoamerické hranice je Arktida ohraničena 60°, resp. 55° severní šířky, tak, aby zahrnovala i samosprávné celky v Dánsku, Kanadě a USA. Podle euroasijského měřítka tuto hranici tvoří polární kruh (Tesař 2008: 7). Kanada má největší délku pobřeží ze všech arktických zemí a většina pobřeží leží v Arktidě, ale kvůli tání ledovců její území ubývá. Zájem států o území neustále narůstá díky nevyužitým nalezištím suroviny, ale také kvůli stále se zvyšující lodní dopravě v Arktidě. Mezi zářím 2006 a zářím 2007 se kvůli vlivu globálního oteplování dočasně zpřístupnila Severozápadní cesta (Byers 2010: nestránkováno), která právě díky těmto vlivům začíná být čím dál více dostupnější.

Kanada již v roce 1907 deklarovala, že veškeré území mezi 141° a 60° západní délky, sahající až k severnímu pólu, spadá veškerá suverenita pod kanadskou správu, avšak tato suverenita se vztahovala jen na pevninské území, nikoli na moře (Šanc 2011: 249).

Kanada si svůj vztah k Arktidě utužuje na třech pilířích: na národní suverenitě, ochraně životního prostředí a ekonomickém rozvoji. Kanadský sever považují za součást národa a tyto hodnoty jsou pro ně velmi významné (Stejskal 2008: 18).

3.2.1 Hansův ostrov

Spor o Hansův ostrov je dlouhotrvající a stále nevyřešený spor mezi Kanadou a Dánským královstvím (viz příloha č. 1). Ostrov, který je velký jen něco málo přes 1 km² vyvolává mnoho sporů mezi těmito dvěma státy, a také byly několikrát narušeny jejich dobré diplomatické vztahy.

Hansův ostrov je 1,2 km² velký ostrov, který odděluje kanadský ostrov Ellesmere a Grónsko, a je neobydlený. Byť je tento ostrov velice malý, je jak

pro Kanadu, tak pro Dánsko politicky velmi významný (Bartenstein 2010: 70). Mezi těmito dvěma státy vzniklo několik sporů, které v následujícím textu postupně představím.

V roce 1971 Kanada prohlásila svou suverenitu nad Hansovým ostrovem, ale Dánsko odpovědělo stejně a svůj nárok na ostrov zdůvodňovalo geologickou podobností ostrova s Grónskem (Stevenson 2007: 266). V roce 1973 se dohodli na vymezení kontinentálního šelfu mezi Grónskem a Kanadou, tzv. *Delimitation Treaty of 1973*. Vlády Dánského království a Kanady se dohodly na vymezení hranice kontinentálního šelfu a rozšíření jejich suverenity podle mezinárodního práva, za účelem průzkumu a využití přírodních zdrojů, které se nachází v kontinentálním šelfu (UN 2002). Tato dohoda se ovšem nezabývala Hansovým ostrovem (Stevenson 2007: 277).

Od roku 1984, kdy na tomto ostrově vztyčili vlajku Dánové, se plápolající kanadské a dánské vlajky stále střídaly (Stejskal 2008: 17). V červenci roku 2005 tento ostrov navštívil Bill Graham⁴ a umístil na ostrov vlajku Inuitů, což ale vyvolalo napětí mezi diplomatickými vztahy Kanady a Dánska. Dánové byli rozhořčeni, jelikož je mezinárodní slušností, předem oznámit, pokud ministr z cizí země hodlá navštívit dánské území. Pro Kanadu to byla ale nejasná zpráva, protože se domnívala, že se jedná o kanadské území, a proto neexistoval důvod, o návštěvě informovat cizí vládu. O rok později zde byla zanechána zásoba whisky a dánská vláda zareagovala vysláním vojenského ledoborce (Stejskal 2008: 17). Po tomto incidentu se v srpnu 2005 obě strany dohodly na příměří v tomto konfliktu (Stevenson 2007: 263), avšak spor zůstal stále nevyřešen.

V roce 2012 se vedly debaty o rozdělení ostrova na dvě části, přičemž jedna by připadla Kanadánům a druhá Dánům. Obě strany se již dohodly na námořních hranicích, ale otázka rozdělení Hansova ostrova je stále nejasná (Gurney 2012). Experti na arktický region z Kanady a Dánska se domnívají, že by se spory mohly vyřešit jedině tím, že by se Hansův ostrov stal kondominiem, a oba státy by zde sdílely svou suverenitu (Weber 2015).

⁴ Bill Graham byl federální ministr obrany Kanady (Stejskal 2008: 17).

3.2.2 Severozápadní cesta

Severozápadní cesta představuje snad nejvíce kontroverzní spor mezi Kanadou a Spojenými státy (viz příloha č. 2). Tento spor je velice komplikovaný, a lze jen těžko říci, jestli se někdy dočká svého rozřešení. Kanadská vláda se tímto tématem hojně zabývá a svrchovanosti nad tímto územím se Kanadčané vzdát nechtějí. Jedná se o námořní trasu, díky které by se výrazně zkrátila cesta z Evropy do Asie a ušetřilo by se tak tisíce kilometrů. Díky klimatickým změnám se tato cesta stává průchodnější, ale nejedná se zde jen o výhodnější námořní dopravu. Díky postupnému ubývání ledu se zde otevírají nové možnosti pro těžbu surovin. Proč se Kanadčané brání mezinárodnímu statutu Severozápadní cesty a naopak proč o něj usilují Spojené státy, nastíním v této kapitole.

Najít Severozápadní cestu představuje výzvu pro mnoho mořeplavců už po mnoho staletí. Nalezení této cesty by představovalo rychlejší obchodní tepnu mezi Evropou a Asií. Vedlo se mnoho expedic, avšak obvykle skončily neúspěchem, ne-li smrtí (Cecco 2015). Tato cesta z Atlantického do Tichého oceánu, skrz Kanadské arktické ostrovy, se začíná stávat realitou až ve 21. století (Soper 2012: 1). Oteplování klimatu může přinést mnoho změn pro tento region. Budou se otevírat nové námořní cesty, ropa, plyn a další suroviny se stanou dostupnější, ale také se v této oblasti začne posilovat vojenská přítomnost (Gerhardt – Steinberg – Tasch – Fabiabo – Shields 2010: 992 – 993).

Kanada považuje své Kanadské arktické ostrovy za součást jejího území, tudíž si nárokuje i Severozápadní cestu, díky které lze ušetřit několik tisíc námořních mil (Stejskal 2008: 16). Kanada si nárokuje právo na Severozápadní cestu kvůli tomu, že se podle ní jedná o její vnitřní vody a tento status považuje za legální, a pokud by nějaké plavidlo vstoupilo do jejich vnitřních vod, muselo by zažádat o povolení (Byers 2010: nestránkováno). Kdyby se tedy jednalo o jejich vnitřní vody, Kanada by měla plnou kontrolu nad proplouváním cizích lodí, pokud by ale cesta byla mezinárodní, její pravomoci by byly výrazně omezeny (Gerhardt – Steinberg – Tasch – Fabiabo – Shields 2010: 995). Lester

Pearson⁵ v roce 1946 vyřkl nárok nad těmito vodami, který vysvětloval na *sektorové teorii*⁶ – Kanada má nárok „nejen na území uvnitř sektoru, ale i na zamrzlé moře“⁷ (Byers 2010: nestránkováno), ačkoli tato teorie nebyla nikdy mezinárodně přijatá.

Neshody ale vznikají kvůli tomu, že se podle jiných aktérů, zejména Američanů, jedná o vody mezinárodní (Stejskal 2008: 16). Američané považují Severozápadní cestu, která vede skrz tisíce kanadských ostrovů, jako mezinárodní úžinu, která by měla být užívána pro mezinárodní účely (Byers 2010: nestránkováno). Stejného názoru je i Kraska, který tvrdí, že dle dohody UNCLOS je Severozápadní cesta úžinou, která by měla být využívána mezinárodně (Kraska 2007: 257). Díky tání ledovců význam Severozápadní cesty stoupá a podle Stejskala se tato cesta může stát mezinárodním vlastnictvím pouze v případě, že by se Ottawa své svrchovanosti vzdala (Stejskal 2008: 16).

Klíčovou roli v kanadské svrchovanosti hraje také ekologické hledisko. Podle Kanadčanů je důležitá kontrola projíždějících lodí, kvůli možné katastrofě, která by mohla značně ohrozit biodiverzitu. Ostatní se ale domnívají, že by cesta měla být přístupná všem plavidlům, bez omezení (Stejskal 2008: 17).

3.2.3 Lomonosovův hřbet a severní pól

Lomonosovův hřbet odděluje euroasijskou a kanadskou pánev, je dlouhý 1700 km, široký 60 – 200 km a jeho průměrná hloubka je 2000 m (Timmermans – Winsor – Whitehead 2005: 1489). Táhne se mezi ostrovem Ellesmere až k Novosibiřským ostrovům (viz příloha č. 3). O tom, komu patří, vedou spory všechny státy arktické pětky, ale mezi hlavní aktéry tohoto konfliktu patří Kanada, Dánsko a Rusko, kterými se budu podrobněji zabývat. Provádí se různé

⁵ Kanadský diplomat a politik, 1. tajemník kanadského ministerstva zahraničních věcí (first secretary in the Canadian Department of external Affairs) mezi lety 1928 – 1935 (Nobelprize 2014).

⁶ Právo na uplatnění suverenity nejen na Kanadské arktické souostroví, ale také na vnitřní vody až k pólu (Pharand 1988: 1 – 2).

⁷ Původní text: “not only to the land within the sector, but to the frozen sea as well.”

geologické výzkumy a v následujícím textu shrnu územní nároky Ruska, Dánska a Kanady.

Lomonosovův hřbet je považován jako přirozené prodloužení tří zemí – Kanady, Ruska a Dánska. Každá z těchto zemí se domnívá, že se jedná o jejich kontinentální šelf. Tyto záležitosti projednává OSN. Dohodou UNCLOS byly stanoveny exkluzivní ekonomické zóny, díky kterým mají státy výlučná práva na těžbu a rybolov ve vzdálenosti 200 námořních mil od pobřeží. Díky nároku na kontinentální šelf by došlo k rozšíření tohoto území za hranici 200 námořních mil (Hund 2014: 460). Rusko svůj nárok na kontinentální šelf již vzneslo, kanadská vláda se domnívá, že se jedná o rozšíření ostrova Ellesmere, ačkoliv samotný vědecký výzkum ještě nebyl dokončen. Díky společnému výzkumu Kanady a Dánska, jménem LORITA 1,⁸ bylo zjištěno, že i Dánsko má nárok na území Lomonosovova hřbetu (Abate 2015: 280).

Nejvíce aktivní je v tomto směru určitě Rusko, které tvrdí, že Lomonosovův hřbet je prodloužením ruského kontinentálního šelfu, a tudíž má právo na jeho ekonomické využívání. V roce 2000 se uskutečnil první pokus Ruska o zabránění území. Ruská expedice *Arctic-2000* potvrdila rozšíření území Ruské federace (Nihoul 2009: 218). Teritoriální nárok byl poslán OSN k posouzení, OSN ho nepřijala a požadovala více důkazů (Cressey 2008: 12). V roce 2007 se Rusko pokusilo získat suverenitu nad částí kontinentálního šelfu (Nihoul 2009: 218). Ruští vědci oznámili, že našli důkazy o návaznosti kontinentální desky, a díky tomu si chtějí nárokovat území o rozloze 1,2 milionu km². V srpnu 2007 se k mořskému dnu pod severním pólem ponořily dvě miniponorky *Mir 1* a *Mir 2* a umístily zde ruskou státní vlajku (Procházková 2014: 6). Rusko tímto činem chtělo ukázat svůj mocenský potenciál. Kanadský ministr zahraničí, Peter MacKay, řekl: „nežijeme v 15. století, již není možné někde vztyčit vlajku a prohlásit území něčím teritoriem,⁹“ ale také předpokládal,

⁸ Lomonosov Ridge Test of Appurtenance-1 [více info: Jackson, R. H. – Dahl-Jensen, T. eds. (2007). Field Report for LORITA (Lomonosov Ridge Test of Appurtenance) (http://ftp2.cits.rncan.gc.ca/pub/geott/ess_pubs/223/223384/of_5391.pdf, 25. 1. 2016)].

⁹ Původní text: “This isn’t the 15th century. You can’t go around the world and just plant flags and say: ‘We’re claiming this territory’.”

že tato ruská expedice nebude nijak úspěšná: „kanadská suverenita v Arktidě není ohrožena [...] touto misí nejsme znepokojeni, v podstatě je to jen ruské divadlo“¹⁰ (Parfitt 2007).

V roce 2004 si nárokovalo toto území Dánsko, kdy se po rozsáhlém výzkumu zjistila návaznost šelfu na Grónsko, dánské autonomní území, a v roce 2007 vyslalo expedici na severní pól (Nihoul 2009: 219). Mezi lety 2007 a 2012 dánští vědci zjistili geologické navázání na hřbet a v roce 2014 dánský ministr zahraničí, Martin Lidegaard, podal Komisi OSN žádost na teritoriální nárok pro Dánsko (MacFarlan 2014). Jedná se o území velké necelých 900 000 km², tedy oblast dvacetkrát větší než samotné Dánsko (Barkham 2014).

Tak jako ostatní země, se zde i Kanada snaží prosadit své nároky, kvůli vyskytujícím se zdrojům v oblasti Arktidy. Prosazování těchto práv pro Kanadu bylo díky domácí politice premiéra Stephena Harpera v jeho období velice populární. Samotné politice Stephena Harpera se budu podrobněji věnovat ve čtvrté kapitole. Kanada vznesla svůj požadavek na území od ostrova Ellesmere až k východnímu sibiřskému pobřeží Ruska. Díky tomuto území by Kanadě připadl nárok na 200 námořních mil nad severní pól (The Guardian 2013).

Byers se domnívá, že severní pól nemůže vlastnit žádný ze států, protože státy mohou využít svou plnou suverenitu pouze na oblast 12 námořních mil od pobřeží. Pokud by ale Kanada, Rusko nebo Dánsko prokázaly, že severní pól je přirozeným prodloužením jejich kontinentálního šelfu, získaly by výlučné právo na těžbu surovin z mořského dna (Byers 2010: nestránkováno).

Země musí předložit své návrhy na hranice kontinentálního šelfu Komisi OSN, aby mohly být jejich námořní hranice rozšířeny. Pokud nároky budou oprávněné, státy by tak získaly nárok na rozšíření jejich exkluzivních ekonomických zón (The Guardian 2013). Arktické státy souhlasily, že rozhodnutí, komu připadne jaká část území, bude mít na starosti OSN. Komise

¹⁰ Původní text: “There is no threat to Canadian sovereignty in the Arctic ... we’re not at all concerned about this mission. Basically it’s just a show by Russia.”

OSN bude muset rozhodnout, zda jsou předložené vědecké důkazy platné a pokud se teritoriální nároky budou překrývat, budou státy nuceny vyjednávat mezi sebou (BBC news 2014).

Tyto spory zatím zůstávají nevyřešené a k určení přesných hranic bude pravděpodobně potřeba dalších výzkumů, které mohou trvat i několik desítek let. I přesto je ale možné, že se územní nároky některých států budou dále překrývat. Poté by jediným řešením byla domluva mezi těmito státy, která se ale už teď jeví jako nemožná. Jedinou možností by totiž bylo vzdát se části svých územních nároků, to ale zatím žádná ze zemí nechce.

3.2.4 Beaufortovo moře

Beaufortovo moře se nachází mezi Aljaškou a západním pobřežím Kanadského arktického souostroví (viz příloha č. 4). Tento spor začal již v 70. letech a jedná se o určení hranice Beaufortova moře mezi Kanadou a Spojenými státy. Jak Kanada, tak Spojené státy si kladou nárok na území o rozloze necelých 21 500 km² mezi americkou Aljaškou a kanadským teritoriem Yukon (Byers 2010: nestránkováno).

Kanada a Spojené státy vedou spor o určení hranice v Beaufortově moři. Každý stát totiž prosazuje jiné vymezení hranic (Isted 2009: 356). Tento spor začal v 70. letech, když si v roce 1976 Spojené státy nárokovaly zónu 200 námořních mil a o rok později tak učinila i Kanada (Griffiths 2010), ale protože se země nebyly schopny domluvit na společném vymezení hranice, každá si určila své hranice a nastal spor (Byers 2010: nestránkováno).

Kanada prosazuje námořní hranici mezi Yukonem a Aljaškou, která byla určena v roce 1825 dohodou mezi Ruskem a Velkou Británií. Tato hranice je astronomická¹¹ a byla stanovena podle 141. poledníku. Američané tuto dohodu odmítají a tvrdí, že určení této hranice v té době bylo absolutně neznámé v mezinárodním právu. USA navrhly dvě další možnosti, podle kterých by mohla

¹¹ Astronomická hranice je speciální druh geometrické hranice, kdy tato hranice kopíruje určitou rovnoběžku nebo poledník (Waisová a kol. 2007: 26).

být hranice vymezena. První možností je vymežit hranici na principu stejné vzdálenosti podle mediánu a druhou možností je kolmé rozdělení území (Defuresne 2008: 10 – 11). Obě země se dohodly na tom, že území bude rozděleno spravedlivě. Problémem ovšem je, že se nemohou shodnout na tom, co je spravedlivé (Hund 2014: 138).

V roce 2010 obě země začaly společný výzkum, který se mimo jiné odehrával i v energeticky bohatém Beaufortově moři. Společný výzkum měl napomoci určit sporné hranice (Griffiths 2010). Nárokovaného území se ani jedna strana vzdát nechce, protože věří, že se v tomto regionu nachází zásoby ropy a plynu (Huebert 2014).

Kanada vždy zastávala názor, že je možné dojít k nějakému kompromisu. Tento kompromis může mít několik řešení a prvním z nich je rozdělení sporné zóny na dvě identicky stejné celky. Druhou možností je poslat tento spor k posouzení k mezinárodnímu soudu a třetí možností je společná správa nad sporným územím a společné využívání energetických zdrojů (Byers 2010: nestránkováno). Tento spor i přesto zůstává nedořešen.

3.3 Teritoriální nároky ostatních aktérů

V následujících podkapitolách představím teritoriální nároky ostatních aktérů tohoto regionu. Nebudu se jim věnovat podrobně, pouze nastíním o jaký spor se jedná a mezi jakými státy tento spor vznikl, případně zmíním, jestli je spor stále nedořešen nebo jestli státy dosáhly nějakého konsenzu. Budu se zabývat pouze státy arktické pětky, vyjma Kanady, kterou jsem představila v předchozí kapitole.

3.3.1 Rusko

Rusko vede v Arktidě intenzivní průzkumnou činnost a patří k nejaktivnějším arktickým zemím. Stalo se první zemí, která v roce 2001 podala návrh na územní nárok Ruska k posouzení Komisy OSN, ale ten jim byl

navrácen, kvůli nedostatku důkazů. V roce 2007 ruská expedice umístila vlajku na dno Severního ledového oceánu (Hořejšová – Janský – Vlková Hingarová – Šír 2010: 7 – 8), což také naznačuje ruskou aktivitu v této oblasti a dávají pevně na vědomí, že jsou důležitým hráčem v tomto regionu. Hlavním ruským zájmem je Lomonosovův hřbet, kterému jsem se podrobněji věnovala v předchozím textu.

Barentsovo moře, nacházející se na sever od kontinentální Evropy a ležící mezi norskými Špicberky, ruskou Zemí Františka Josefa a Novou zemí, představovalo územní spory Ruska a Norska (viz příloha č. 5). Určení hranic Barentsova moře představovalo poměrně vleklý spor, který ale dostal svému rozřešení. V roce 2010 oba státy podepsaly dohodu, která ukončila 40 let trvající spor v Barentsově moři, ve kterém se údajně vyskytuje velké množství ropy a plynu. Sporné území bylo rozděleno na dva takřka stejně velké celky (Rozhnov 2010).

3.3.2 Norsko

V roce 2006 se Norsko stalo druhou zemí, která předložila Komisi OSN nárok na rozšíření kontinentálního šelfu. Nárokují si území velké 250 000 km², které zahrnuje *Banana Hole*, území ležící v Norském moři a *Loop Hole*, ležící u Barentsova moře (viz příloha č. 6). Území *Banana Hole* je s největší pravděpodobností kontinentálním šelfem Norska, Islandu, Faerských ostrovů¹² a Grónska. V roce 2006 tyto státy podepsaly dohodu na vytyčení těchto hranic (Isted 2009: 360 – 361). Dalším územním nárokem Norska byla Nansenova kotlina, území na sever od Špicberských ostrovů. V dubnu 2009 byly územní nároky v principu přijaty Komisí a Norsko je prvním státem, jehož požadavky na vymezení vnější hranice kontinentálního šelfu byly přijaty (Hořejšová – Janský – Vlková Hingarová – Šír 2010: 13).

¹² Faerské ostrovy jsou autonomní oblastí Dánska (Isted 2009: 361).

3.3.3 Spojené státy americké

Spojené státy jsou arktickou zemí jen díky Aljašce, kterou odkoupily od Rusů v roce 1867, a právě díky Aljašce mají USA možnost kontrolovat a nárokovat si mořské prostranství a námořní trasy (Hořejšová – Janský – Vlková Hingarová – Šír 2010: 10).

Spojené státy byly díky nedávnému předsednictví v Arktické radě velmi aktivní v politice spojené s Arktidou. Barrack Obama slíbil, že USA posílí své úsilí na zmapování Beringovo, Beaufortovo a Čukotského moře a zajistí bezpečný průjezd těmito vodami (Papp 2016). Tyto územní spory vedou s Kanadou a Ruskem. Spor o Beaufortovo moře jsem se již podrobněji věnovala, stejně tak sporu o statutu Severozápadní cesty, což je opět kanadsko-americký spor.

Spojené státy jsou jedinou arktickou zemí, která ještě neratifikovala dohodu UNCLOS, a díky tomu nemohou požadovat rozšíření vnějších hranic kontinentálního šelfu (Hořejšová – Janský – Vlková Hingarová – Šír 2010: 11), což USA značně omezuje.

3.3.4 Dánsko

Dánsko je arktickým státem hlavně kvůli své svrchovanosti nad Grónskem a Faerskými ostrovy. Mezi hlavní dánské spory, které už jsou zmíněny v předchozích podkapitolách, patří určitě spor o Lomonosovův hřbet, a dále se s Kanadou přou o Hansův ostrov.

Dalším sporem, který Dánové vedou, je s Kanadou o Lincolново moře, ale také mají právo nárokovat si území *Banana Hole* (Isted 2009: 364). Lincolново moře leží v oblasti Severního ledového oceánu, na sever od ostrova Ellesmere a Grónska (viz příloha č. 7). Jedná se o sporné území o rozloze 225 km² (Mackrael 2012). V roce 2012 se tyto dvě země dohodly na orientačních hranicích, a jakmile bude dohoda ratifikována, země mezi sebou budou sdílet hranici dlouhou necelých 3000 km (CBC news 2012).

4 KANADSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA OD ROKU 2006

V této kapitole se budu zabývat tím, k jaké změně v kanadské zahraniční politice došlo za vlády konzervativního premiéra Stephena Harpera. Budu se zabývat jeho politikou *Canada First Defence Strategy*, Kanadskou severní strategií, *Canada's Northern Strategy*, a Kanadskou arktickou zahraniční politikou, *Canada's Arctic foreign policy*. Také se zaměřím na jeho zahraniční politiku ve vztahu k Arktidě a zmíním posun kanadské zahraniční politiky v souvislosti s krizí na Ukrajině a její dopad na Arktidu.

Kanada zažila od 2. sv. v. největší posun v zahraniční politice, a to díky předsedovi konzervativní strany, Stephenu Harperovi, který se poprvé dostal k moci v roce 2006 (Ibbiston 2014). Jak konzervativci, tak liberálové uznávají podobné hodnoty zahraniční politiky, mezi které patří demokracie a lidská práva, avšak jejich interpretace se liší. Harper má pověst houževnatého a neústupného premiéra, jak ve vztahu k zahraniční politice, tak k celému světu. Liberálové sice poslali vojáky do Afghánistánu, ale konzervativci zde oslavovali jejich přítomnost. Peacekeeping, který byl za vlády liberálů na ústupu, se dostal na seznam priorit (Drohan 2015).

4.1 Nástup Stephena Harpera a jeho zahraniční politika

Od roku 2006, kdy se k moci dostal premiér Stephen Harper, se z tichého a skromného amerického souseda – Kanady, stal asertivní stát prosazující zahraniční politiku vůči severu (Smith 2012). V roce 2006 a 2008 sestavil menšinovou vládu a v roce 2011 vládu většinovou, a díky tomu premiér Harper získal působivou pověst, jako jednoho z nejvíce úspěšných středopravicových lídrů (Taube 2012).

Hlavní složkou zahraniční politiky byla ekonomická diplomacie (Robertson 2013). Spoléhal na diplomatické řešení konfliktů a na *soft power*¹³ (Smith 2012). Imigrační politika již byla transformována tak, aby sloužila

¹³ Soft power, nebo-li měkká moc je schopnost země přesvědčit ostatní, aby udělali to, co chce, bez použití síly nebo donucovacích prostředků (Nye 2004).

kanadským zájmům, proto se soustředil hlavně na obchod. Poměrně jednoznačný byl jeho názor ohledně Izraele. Na obraně těchto hodnot se chtěl podílet a tento názor sdíleli i dva ze tří jeho nejsilnějších ministrů – Jason Kenney a John Baird (Robertson 2013). V březnu roku 2006, krátce poté, co nastoupil do svého úřadu, ukončil finanční pomoc a diplomatické styky s Palestinou, poté, co zde moc převzal Hamás¹⁴, a tím vyjádřil podporu Izraeli (Smith 2012).

Harper si uvědomoval důležitost přátelství s Velkou Británií a Spojenými státy, avšak v otázce multilaterálního jednání už si tak jistý nebyl, a byl připraven se odchýlit od zásad mezinárodního práva, pokud by toto jednání nesloužilo kanadským zájmům. Zakládat si především na multilateralismu byl závazek předešlé vlády (Smith 2012), ale Harper chtěl upevnit bilaterální vztahy se Spojenými státy a s těmi multilaterálními fóry, které Kanadě mohly přinést ekonomický zisk. Harperovým nejvyšším cílem bylo udělat z Kanady *rising power*, vzestupující mocnost (Roberston 2013).

4.1.1 Kanadská politika v souvislosti s Arktidou

V roce 2007 premiér Harper započal kampaň ohledně Dalekého severu a prohlásil: „V otázce arktické suverenity má Kanada na výběr. Buď ji využije nebo ztratí. Tato vláda ji hodlá využít a to bez jakýchkoliv chyb. Kanadská Arktida je centrem naší národní identity, jakožto severního národa. Je to část naší historie a představuje obrovský potenciál naší budoucnosti“¹⁵ (Bartenstein 2010: 69). Podle Harpera je největší odpovědností federální vlády chránit integritu kanadských hranic (CBC news 2009), a opakovaně zdůrazňoval, že je potřeba zvýšit vojenskou přítomnost na severu země (Kraska 2011: 151). Za Harperovy vlády výdaje na obranu dosáhly nejvyššího růstu od dob 2. světové války (Smith

¹⁴ Hamás je teroristická organizace, která v roce 2006 vyhrála parlamentní volby na palestinském území. Hamás odmítá stát uznat nebo vzdát jejich násilný odpor vůči Izraeli (National Counterterrorism Center: nedatováno).

¹⁵ Původní text: “Canada has a choice when it comes to defending our sovereignty over the Arctic. We either use it or lose it. And make no mistake, this government intends to use it. Because Canada’s Arctic is central to our national identity as a northern nation. It is a part of our history. And it represents the tremendous potential of our future.”

2012). Například potvrdil, že vláda utratí 100 milionu dolarů za první arktický přístav pro lodě s hlubokým ponorem v Nanisiviku, na severu Baffinova ostrova. Tento přístav by se tak stal klíčovým bodem k dopravě skrz Severozápadní cestu, která bude díky postupnému tání ledovců v budoucnu přístupná nejen v letních měsících (Curran 2007). Harper zaujímal pevný postoj na nárok na Severozápadní cestu, kterou chápal jako součást vnitřních vod, nikoli jako mezinárodní úžinu, jak ji vnímají Spojené státy (Bergh 2012: 8).

V předvolební kampani Harper přislíbil, že vyčlení miliardu dolarů na obranu Arktidy a dodal k tomu: „ochrana národní bezpečnosti a integrity hranic je prvotní odpovědností každé národní vlády,“ a poté kriticky přiznal, že: „je to odpovědnost, která bývala zanedbávána“ (Stejskal 2008: 18). V roce 2007 v reakci na umístění ruské vlajky na dno oceánu, Harper prohlásil: „Dnes oznamuji celému světu, že kanadská svrchovanost v Arktidě je dlouhodobá a bude nadále narůstat“¹⁶ (CBC news 2007), a na ochranu těchto zájmů nechal vybudovat již zmíněný přístav na Baffinově ostrově a výcvikovou základnu v Resolute Bay (Stejskal 2008: 18).

Harper znovu vyzbrojil *Canadian Forces*, kanadské obranné složky, a prosazoval tzv. politiku *Canada First*, především v souvislosti s arktickou suverenitou (Roberston 2013). K naplnění povinností *Canada First Defence Strategy* je potřeba udržet občany v bezpečí, bránit naši suverenitu a zajistit návrat Kanady na mezinárodní scénu, jako věrohodné a vlivné země. Strategie zahrnuje modernizaci *Canadian Forces* a vládní investice do armády. To zajistí dobře trénovanou, vybavenou a moderní armádu, která bude připravena čelit výzvám 21. století (Government of Canada 2013: 1 – 2).

Harper udělal z Arktidy národní prioritu, a Arktida hrála klíčovou roli, jak v jeho domácí, tak i zahraniční politice. Zdůrazňoval, že kanadská suverenita v tomto regionu byla důležitá v historii, a bude důležitá i v budoucnu. Navýšil rozpočet na vojenské kapacity a zajistil vojenskou přítomnost, avšak tímto tahem

¹⁶ Původní text: “Today’s announcements tell the world that Canada has a real, growing, long-term presence in the Arctic.”

sklidil kritiku od skupin, které věří tomu, že hlavní prioritou není vojenská přítomnost, ale ochrana životního prostředí a zajištění lidské bezpečnosti Arktidy (Bergh 2012: 6).

4.1.2 Změna zahraniční politiky v souvislosti s krizí na Ukrajině

V této podkapitole nebudu rozebírat události krize na Ukrajině, jen chci nastínit kanadský přístup a změnu v kanadské zahraniční politice v souvislosti s touto krizí.

V roce 2014 kanadský ministr obrany, Rob Nicholson, potvrdil, že pohyb ruského letectva v blízkosti kanadských hranic je monitorován. To byl ovšem jeden z mnoha kroků, vedených kanadskou vládou, jako odpověď na krizi na Ukrajině. Ottawa také pozastavila vojenskou spolupráci s Ruskem, vyhlásila ekonomické sankce vůči Rusku a zakázala cestování Rusům i Ukrajincům, kteří s anexí Krymu sympatizovali (Gastaldo 2014). Kanada zavádí také sankce proti úředníkům a zastavila spolupráci s Ruskem v rámci Arktické rady (Ivanov 2014).

V březnu roku 2014 Stephen Harper a Angela Merkelová odmítli vojenskou intervenci na Ukrajině a Harper dodal, že tato situace si již vyžádala pozornost Severoatlantické aliance, a v případě neeskalace konfliktu budou uvaleny další sankce (CBC news 2014a). „Kanada bude i nadále úzce spolupracovat se svými partnery a spojenci, a podnikne další ekonomické kroky, pokud Rusko nebude chtít ustoupit. Budeme podporovat naše spojence ve východní Evropě a přijmeme veškerá opatření, aby byla zachována jejich teritoriální integrita“¹⁷ (Milewski 2014).

Stephen Harper odmítá některé prvky střední mocnosti, například závazky k multilateralismu nebo k mírovým misím. Kanada si od operací NATO drží odstup a přispívá pouze na vybrané operace. Jejich závazky k Severoatlantické

¹⁷ Původní text: “Canada will continue to work closely with its allies and partners, and will take further economic steps if Russia continues down this reckless and irresponsible path. We will continue to support our allies in Eastern Europe and take the steps necessary to assist them to maintain their security and national territorial integrity.”

alianci již nejsou tak pevné po neúspěchu této organizace v Afghánistánu, kdy NATO, jako celek, selhalo v podpoře kanadských vojsk (MacLachlan – Wolfram 2015).

NATO chce odstrašující vojenské prostředky proti Rusku, chtějí být připraveni a mít síly rychlé reakce v blízkosti ruských hranic. Bývalý generální tajemník, Andres Fogh Rasmussen, řekl, že pokud státy chtějí mít zajištěnou kolektivní obranu¹⁸, měly by navýšit své výdaje na obranu na 2% HDP (Milewski 2014). Kanada investovala 180 milionu dolarů na podporu obranných složek této aliance, a je tak 6. největším přispívajícím státem. Avšak podíl HDP je stále kolem 1% (Brewster 2015).

Kanada se připojila k neozbrojené pozorovatelské misi na Krymu a přispěla částkou 220 milionu dolarů, jako součást mezinárodní pomoci na podporu udržitelného hospodářského růstu a zachování demokratického režimu v rámci nové ukrajinské vlády (Pinto 2014).

Stephen Harper v reakci na budoucí referendum Krymu prohlásil: „Krym je v nelegální vojenské okupaci, a Kanada nebude brát v potaz výsledek nadcházejícího referenda o připojení Krymu k Rusku“¹⁹ (The Canadian Press 2014). Podle Harpera Rusko vstupem na Ukrajinu porušilo, jak ukrajinskou suverenitu, tak mezinárodní právo.

Existuje však konsenzus v Harperově vládě, v souvislosti s událostmi na Ukrajině. Podle nich je potřeba vypracovat novou obrannou doktrínu, která bude použita především proti ruské expanzi (Iverson 2014).

Ekonomický a diplomatický tlak by měl být zachován a Harper by měl využít každé příležitosti, aby se ujistil, že tato diplomacie je dostačující pro jednání s Ruskem, a případně by měla zahrnovat i použití síly. Kanada

¹⁸ Princip kolektivní obrany znamená, že útok proti jednomu spojenci je považován za útok proti všem. NATO toto opatření přijalo při několika příležitostech, například v reakci na situaci v Sýrii a v důsledku krize na Ukrajině (North Atlantic Treaty Organization 2015).

¹⁹ Původní text: “Crimea is under ‘illegal military occupation’ and Canada will not recognize its forthcoming referendum on whether to join Russia.”

by měla usilovat o lepší spolupráci v rámci uskupení G7 a měla by důrazně přistoupit proti akcím Ruska (Pinto 2014).

4.1.2.1 Anexe Krymu a vliv na politiku vůči Arktidě

Ruská anexe Krymu má pro Kanadu ještě jeden rozměr, a to sice uchování si své suverenity v Arktidě. V následujícím textu se pokusím nastínit závažnost situace v kanadském Dalekém severu v souvislosti s ukrajinskou krizí, díky které by mohly být ohroženy její teritoriální nároky.

Arktida je pro Rusko jistě důležitá, a jak již Rusové předvedli v Gruzii nebo na Ukrajině, mezinárodní právo není překážkou k naplnění ruských politických cílů. Rusové se začínají v Arktidě opevňovat a narůstá i jejich vojenská přítomnost (Hossack 2014). Je to země, která má také požadavky na suverenitu arktického mořského dna a některé z nich se překrývají s těmi kanadskými. Rusko je země, která je připravena použít vojenskou sílu, aby dostála svých požadavků (Iverson 2014).

Kanada je sice připravena hájit své zájmy v Arktidě, avšak proti ruskému útočníkovi by pravděpodobně neměla šanci, a z toho důvodu se vojenské akci snaží vyhnout. I přesto, že Rusko jasně řeklo, že situace na Ukrajině nebude mít vliv na Arktidu, takovéto dělení politiky není možné. Je nezbytné, aby Kanada byla ve svém přístupu k situaci v Kanadě opatrná, protože jakékoli rozhodnutí může mít dopad na Arktidu a vztah Kanady s Ruskem (Hossack 2014).

Největším kanadským zájmem je zachovat v arktickém regionu stabilitu a mír (Ivanov 2014).

4.2 Kanadská severní strategie

Canada's Northern strategy, Kanadská severní strategie, byla představena v roce 2007 a v roce 2009 byla publikována. V této kapitole se zaměřím na vývoj této strategie a na to, jak se konzervativní strana, v čele s Harperem, podílela

na utváření základních principů této strategie, a jak se odklonila od původní myšlenky liberální strany.

V prosinci 2004 se premiér liberální strany, Paul Martin, spolu s dalšími třemi ministry zastupující teritoria dohodli na spolupráci v rámci vytvoření strategie, která by se týkala severu. Účelem strategie bylo rozvíjet společné, dlouhodobé cíle. Dohodli se na 7 základních bodech, kterým se chtěli věnovat. Patří mezi ně například ochrana životního prostředí; posilování suverenity a národní bezpečnosti; rozvoj vědy a výzkumu; posilování spolupráce; zachovávání, posilování a podporování kultury a identity; vytváření nových komunit; atd (Suurmunne 2011: 25).

Během předvolební kampaně konzervativci slibovali posílit kanadskou suverenitu v Arktidě a vyslali 3 ledoborce do severního přístavu Iqaluit. Konzervativní strana volby vyhrála a Stephen Harper, hned po jeho nástupu do postu premiéra, začal tlačit na OSN, na prosazení plných pravomocí na Severozápadní cestu pro Kanadu. Díky těmto událostem bylo jasné, že nově zvolená strana bude podporovat vznik Kanadské severní strategie (Tesar – Pollesel 2006: 1).

16. října 2007, při trůnním projevu, Harper oznámil: „Sever přitahuje novou pozornost. Napříč Arktidou vznikají nové výzvy a příležitosti. Naše vláda předloží sjednocenou Severní strategii zaměřenou na posílení kanadské suverenity, ochranu environmentálního dědictví, podporu ekonomického a sociálního rozvoje a na zlepšení a rozvoj správy, aby měli obyvatelé severu větší kontrolu nad svým osudem“²⁰ (Lackenbauer 2011: 85).

V roce 2009 Harper odhalil Kanadskou severní strategii a ve spolupráci s vládou představil její záměr, a to sice chránit kanadskou suverenitu, zajistit ochranu životního prostředí a podporovat socioekonomický rozvoj pro původní

²⁰ Původní text: „The North needs new attention. New opportunities are emerging across the Arctic, and new challenges from other shores. Our Government will bring forward an integrated northern strategy focusing on strengthening Canada’s sovereignty, protecting our environmental heritage, promoting economic and social development, and improving and devolving governance, so that northerners have greater control over their destinies.“

obyvatelstvo (Rudd 2014: 121). Konzervativní pohled se ovšem od toho liberálního v určitých věcech lišil. Konzervativci neodkazovali na kulturu a identitu a nerozdělovali kategorie pro rozvoj²¹, odkazovali na podporu ekonomického a sociálního rozvoje, zatímco liberálové brali v potaz i rozvoj komunit (Abele 2011: 223 – 224).

Sever je součástí kanadského dědictví a národní identity. Vláda v roce 2007 představila Severní strategii a v roce 2009 ji vydává pod názvem *'Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future'*²². Tato strategie popisuje aktivity a vládní investice do arktické oblasti, kanadská vláda úzce spolupracuje s lidmi z teritorií a s původními obyvateli, aby zajistila dosažení jejich cílů v rámci silné a suverénní Kanady (Government of Canada 2011: 2).

„Kanada je severský národ. Sever je nedílnou součástí našeho dědictví a naší národní identity. Sever je domovem mnoha Inuitů a domorodých obyvatel [...]. Naše vláda vidí tyto obrovské příležitosti – stejně jako mnoho výzev – kterým čelí dnes a denně na severu. To je důvodem, proč věnujeme severu více pozornosti, než v celé historii naší země“²³ (Government of Canada 2009). Tento projev Chucka Strahla²⁴, je úvodním proslovem Kanadské severní strategie.

Kanadský sever je srdcem národní identity země a budoucnost země je s ním úzce spojená. Kanadská vláda je odpovědná chránit severní dědictví, spolupracuje s obyvateli severu a má závazky k severu, jak v domácí, tak v zahraniční politice (Government of Canada 2009: 39).

²¹ Sociální rozvoj vždy chápali jako součást ekonomického rozvoje (Rudd 2014: 223).

²² Kanadská severní strategie: Náš sever, naše dědictví, naše budoucnost.

²³ Původní text: “Canada is a Northern nation. The North is a fundamental part of our heritage and our national identity, and it is vital to our future. The North is home to many Inuit and other Aboriginal peoples, as well as those drawn there from around the world. Our government recognizes the tremendous opportunities – as well as the many challenges – that exist in the North today. That is why we are allocating more resources and attention to Northern issues than at any time in our country’s history.”

²⁴ Chuck Strahl byl z reformní strany a usiloval o sjednocení konzervativního směru. Byl ministrem zemědělství, ministrem severních věcí, ministrem dopravy a infrastruktury (Strahl: nedatováno).

Mezi 4 základní pilíře *Canada's Northern Strategy* patří:

- upevnění národní suverenity v Arktidě,
- ochrana environmentálního dědictví,
- podpora ekonomického a sociálního rozvoje,
- zdokonalení a rozvoj vládnutí na kanadském severu.

Ačkoliv by si všechny 4 pilíře měly být rovny, konzervativní vláda upřednostňovala první pilíř – upevňování národní suverenity v Arktidě (Riddell-Dixon 2013: 1).

Kanadská vláda hrála vůdčí roli v arktických záležitostech. Severní strategie je čistě jen domácí politikou, a z toho důvodu byla vytvořena *Canada's Arctic foreign policy*, Kanadská arktická zahraniční politika, díky které byla Severní strategie přenesena na mezinárodní úroveň. *Canada's Arctic foreign policy* slouží jako platforma, v rámci které Kanada může sdílet své národní zájmy na mezinárodní úrovni. Kanada spolupracuje multilaterálně s ostatními arktickými národy v rámci Arktické rady, a bilaterálně spolupracují s jejich klíčovým partnerem, Spojenými státy (Suurmunne 2011: 26; Government of Canada 2011: 12).

5 ARKTICKÁ RADA

Arctic Council, Arktická rada, je mezivládní fórum zajišťující spolupráci a interakci mezi arktickými státy. Formálně byla založena v roce 1996 Ottawskou deklarací (Arctic Council 2011a). Mezi členské státy patří již zmíněné státy arktické pětky – Kanada, USA, Rusko, Dánsko a Norsko; a další státy, které jsou úzce spjaty s Arktidou – Švédsko, Finsko a Island. Na půdě Arktické rady je dále reprezentováno šest mezinárodních organizací, které mají *permanent participant status*, permanentní účastnický status (Arctic Council 2015a).

V následujících podkapitolách představím, proč Arktická rada vznikla, co tomu předcházelo, a zaměřím se na to, jaký měla Kanada vliv na vytvoření této Rady, a jaké problémy a nesrovnalosti v rámci jejího utváření nastaly. Dále nastíním, jakou roli má Kanada v rámci tohoto mezivládního fóra a čeho se Kanada snažila dosáhnout v letech 2013 – 2015, kdy byla předsednickou zemí.

5.1 Role Kanady při vzniku Arktické rady

Myšlenka bližší spolupráce v Arktidě se začala formovat od počátku 80. let, v souvislosti se vzrůstajícím počtem vojáků v této oblasti, ale také díky obavám o životní prostředí (Pedersen 2012: 147). V polovině 80. let došlo v mezinárodním systému k významné proměně. K moci se dostal Michail Gorbačov²⁵ a mezi státy bipolárního konfliktu docházelo k uvolňování vztahů. Kanada, USA, SSSR a arktické země se začaly zabývat společnými otázkami, hlavně v oblasti životního prostředí (Nord 2006: 297).

Právě kvůli narůstajícím obavám ze znečištění životního prostředí, které by mohlo ovlivnit životy domorodých obyvatel v Arktidě, se finská vláda v roce 1991 rozhodla vytvořit *Arctic Environmental Protection Strategy* (dále jen AEPS), Strategie pro ochranu životního prostředí v Arktidě, která byla výhradně

²⁵ Michail Sergejevič Gorbačov byl prvním prezidentem Sovětského svazu v letech 1990 – 1991. Získal Nobelovu cenu za mír, protože se zasloužil o konec studené války a podporoval mírové mezinárodní vztahy (Biography 2016).

zaměřená jen na environmentální otázky²⁶ (Murray 2014: 27), a také byly založeny čtyři pracovní skupiny²⁷ (Pedersen 2012: 147). Právě tato strategie se stala tzv. předstupněm Arktické rady.

Kanada byla více flexibilní k měnícímu se prostředí v Arktidě než Spojené státy. Podporovala širokou škálu mezinárodních aktivit, které se zabývaly problémem znečištění a životním prostředím. Důležitou agendou v kanadské politice byla i podpora domorodého obyvatelstva a ekonomický rozvoj této oblasti (Nord 2006: 297). Kanada se snažila sloučit stávající AEPS do nové organizace, která by řešila i otázky udržitelného rozvoje (Murray 2014: 27), a na konci 80. let začala usilovat o vytvoření Arktické rady (Nord 2006: 297).

První zemí, která vyjádřila Kanadě podporu, byla nově vzniklá Ruská federace, v čele s Borisem Jelzinem, a v únoru 1992 podepsali s kanadským premiérem, Brianem Mulroneym, *Declaration of Friendship and Cooperation*²⁸. V této deklaraci se psalo: „Kanada a Ruská federace, jako hlavní arktické státy, vyjadřují svou podporu k vytvoření mezinárodní Arktické rady na ochranu regionu, prostřednictvím posílené spolupráce mezi arktickými státy“²⁹ (Nord 2006: 300). V této deklaraci se obě země zavázaly ke snaze o vytvořit Arktickou radu jako mezinárodní těleso, se záměrem chránit region a spolupracovat s ostatními arktickými státy.

Arktická rada měla řešit politické, ekonomické, environmentální, sociální a bezpečnostní problémy v regionu. Tato myšlenka, ale vyvolala odmítavou

²⁶ Mezi zásady AEPS patří: pravidelně se scházet, zavést společnou environmentální strategii, iniciovat spolupráci v nových oblastech, vydávat nezbytná doporučení na ochranu životního prostředí, zlepšit stávající životní prostředí a podávat zprávy o provádění opatření, na kterých se těchto osm států dohodlo (Pedersen 2012:147).

²⁷ The Arctic Monitoring and Assessment Program; the Conservation of Arctic Flora and Fauna; the Emergency Prevention, Preparedness and Response; the Arctic Marine Environment (Pedersen 2012: 147).

²⁸ Deklarace o přátelství a spolupráci.

²⁹ Původní text: “Canada and the Russian Federation as a major Arctic states affirm their support for the creation international Arctic Council to protect the region through enhanced cooperation among circumpolar states”.

reakci u Spojených států,³⁰ které chtěly omezit roli stálých účastníků a vyloučit jakoukoli diskuzi o bezpečnosti (English 2012/2013). Podle Kanady měla mít Rada vlastní samosprávné předsednictví, sekretariát a rozpočet. S tím ale USA nesouhlasily (Nord 2006: 305). Neměl být garantován žádný rozpočet, ani neměli být najímáni stálí zaměstnanci. Rada neměla mít trvalé předsednictví, ani sekretariát, a oficiální prohlášení muselo být schváleno vládami jednotlivých států (Nord 2015: 35). Také chtěly, aby Arktická rada fungovala jako mezivládní asociace a nezahrnovaly do ní původní obyvatelstvo (Nord 2006: 305).

Spojené státy zpočátku nesouhlasily s účastí v Arktické radě, protože nechtěly přijmout kanadskou strukturu této Rady (Murray 2014: 27). Kanada usilovala o vytvoření mezinárodní organizace, což bylo v rozporu s americkou myšlenkou (Rothwell 1996: 243). Mezi USA a Kanadou probíhalo mnoho jednání a Kanada nakonec USA ustoupila. V létě 1996 byl koncipován finální návrh na vytvoření Arktické rady, ačkoliv se velmi lišil od toho prvotního, kanadského. Arktická rada nebude mít žádnou stálou institucionální strukturu, ani zaměstnance, předsedat bude vždy jeden z osmi států a mandát a cíle organizace byli také velmi omezeni (Nord 2006: 306).

Arktická rada byla založena 19. září 1996 na základě Ottawské deklarace a členy tohoto mezivládního fóra se stalo osm arktických států a šest organizací³¹ reprezentující arktické domorodé obyvatelstvo. Tyto organizace mají možnost aktivní participace v rámci Arktické rady (Arctic Council 2016). Mandát Rady byl rozšířen na podporu, koordinaci a interakci mezi arktickými státy, se zapojením domorodých obyvatel, zejména v otázkách udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí v Arktidě, ale jakákoli vojenská bezpečnost v rámci této deklarace není zajištěna (Arctic Council 1996).

Exkluzivní právo a odpovědnost za rozhodnutí na půdě Rady má jen osm členských zemí, které mohou být ovlivněny *permanent participants*,

³⁰ V roce 1993 byly Spojené státy jediným státem, který stále odmítal účast v Arktické radě. Ke změně došlo až během Clintonovy administrativy v roce 1994 (Nord 2006: 303).

³¹ Patří mezi ně: The Aleut International Association, the Arctic Athabaskan Council, Gwich'in Council International, the Inuit Circumpolar Council, Russian Association of Indigenous Peoples of the North and the Saami Council (Arctic Council 2016).

a dalších dvanáct zemí³² má pozorovatelský status, takže se mohou účastnit schůzí (Arctic Council 2015b; Chase 2014). Pozorovatelský status mohou získat i nearktické státy, nevládní organizace a mezivládní organizace, jak globální, tak regionální (Arctic Council 2015b). S tímto rozšířením ovšem nebyl spokojen premiér Harper, který řekl: „Upřímně si myslím, že tímto neomalených krokem se zašlo příliš daleko, ale bylo to ještě předtím, než byla u moci naše vláda. Jako precedens, který byl tímto zřízen, jsme připraveni mít tolik pozorovatelů do té doby, dokud jejich přítomnost nebude bránit nebo nějak omezovat jednání stálých členů“³³ (Chase 2014).

Rada se schází dvakrát ročně a setkání na ministerské úrovni se koná vždy jednou za dva roky. Na těchto ministerských setkáních se přijímají deklarace, které jsou právně nezávazné a většinou projednávají otázky životního prostředí, udržitelného rozvoje, apod (Šanc 2011: 250 – 251).

5.2 Role Kanady v Arktické radě

Arktická rada byla založena v roce 1996, jako výsledek kanadské diplomacie. Vytvořením Kanadské severní strategie roku 2009 a Kanadské arktické zahraniční politiky roku 2010 vzrostla spolupráce v oblasti Arktidy a role Arktické rady byla posílena (Fenge 2012: 54).

Jak již bylo řečeno, Kanada hrála významnou roli při vzniku Arktické rady. Roku 1996 se stala první předsednickou zemí a hostila první ministerské setkání v Iqaluitu v roce 1998 (Government of Canada 2015). Další předsednickou zemí se staly Spojené státy, ale Kanada stále kontrolovala, jestli vše pokračuje podle kanadského impulsu. I během předsednictví Finska a Islandu si Kanada zachovala silnou roli, převzala vedení ve financování projektů spojené se zlepšováním zdravotních podmínek, ochranou životního prostředí a zachování

³² Mezi tyto země patří: Francie, Německo, Nizozemí, Polsko, Španělsko, Velká Británie, Čína, Itálie, Japonsko, Jižní Korea, Singapur a Indie.

³³ Původní text: “To be blunt about it, I think, frankly, this had already gone too far before we became government, but given that’s the precedent that’s been established, you know, we’re prepared to have significant number of observers as long as their presence doesn’t override or impede upon the deliberations of the permanent members”.

biodiverzity v regionu, a také například podporovala vytvoření Arktické univerzity (Nord 2006: 307 – 308).

Kanada začala usilovat o zreformování Arktické rady. K tomu potřebovala souhlas všech arktických zemí. V roce 2009 ministři zahraničních věcí souhlasili, spolupráce v rámci Rady byla posílena, a v roce 2011 byly tyto reformy na zlepšení správy schváleny (Fenge 2012: 54 – 55). „Arktická rada by měla být více politizovaná, protože aktuální agenda byla utvářena vědci a pracovními skupinami. Aby bylo možné čelit výzvám ekonomického rozvoje a geopolitickým změnám, je nutná reforma“³⁴ (Kankaanpää – Oran 2012).

Ačkoliv byly jakékoliv bezpečnostní otázky při vzniku této Rady explicitně vyloučeny, dle Axworthyho nebo Hueberta by měl být mandát Rady rozšířen o některé bezpečnostní otázky. Tito autoři se domnívají, že by v regionu měla být posílena lidská bezpečnost, bezpečnost životního prostředí a bezpečnost potravin (Lackenbauer 2012).

5.3 Kanadské předsednictví v Arktické radě v letech 2013–2015

Předsednictví v Arktické radě již dostalo plné rotace a během let 2013 až 2015 se předsedající zemí stala opět Kanada. V následující podkapitole zmíním, o co Kanada během těchto let usilovala a jaké cíle se jí povedlo naplnit.

15. května 2013 se konalo ministerské setkání ve švédském městě Kiruna (Fenge 2013: 43). Jednalo se o 8. ministerské setkání, na kterém se ministři zastupující osm arktických států dohodli na následujících bodech a podepsali *Kiruna Declaration*, Deklarace z Kiruny. Cílem bylo zlepšit ekonomické a sociální podmínky, jednat o změně klimatu, chránit životní prostředí Arktidy a posílit roli Arktické rady (Arctic Council 2013a: 1 – 8). Toto setkání ukončilo předsednictví Švédska a nastupujícím státem se již podruhé stala Kanada (Arctic Council 2013b).

³⁴ Původní text: “The AC needs to be more politicized since today the agenda is too much set by the scientists and technical issues in the working groups. In order to meet the challenges of new economic developments and a geopolitical changing situation, a reform is needed”.

První náznak toho, že kanadské předsednictví bude trochu jiné, bylo, když Stephen Harper jmenoval Leonu Aglukkaq³⁵ předsedkyní Arktické rady. Jmenoval ji do funkce, která byla obvykle vykonávána ministrem zahraničí (Exner-Pirot 2015). Terry Audla, prezident ITK³⁶, řekl: „Jsem si jistý, že všichni kanadští Inuité jsou tak hrdí jako já, protože to byl jeden z nás, kdo byl jmenován na tak prestižní a vlivné postavení. Její znalost země a hodnot Inuitů budou sloužit jak Kanadě, tak Arktidě během jejího funkčního období“³⁷ (CBC news 2013).

Toto předsednictví představuje pro Kanadu další příležitost, aby se Arktická rada znovu více zaměřila na udržitelný rozvoj a sociální otázky, a prostřednictvím této agendy chtějí zajistit rozvoj pro obyvatele severu (Exner-Pirot neuvedeno: 1). Kanada se během svého předsednictví zaměřovala na zlepšení podmínek pro obyvatele severu. Zaměřili se na podporu ekonomického a sociálního rozvoje, a zároveň na ochranu životního prostředí (Government of Canada 2015).

Hlavním tématem pro Kanadu byl „rozvoj lidí severu,“³⁸ a toto téma se odráželo již v kanadské *Northern Strategy* i v *Arctic Foreign Policy*, ale zabývala se i dalšími tématy,³⁹ především v oblasti životního prostředí. Zabývala se například znečištěním moří a možnými ekologickými katastrofami (Fenge 2013: 44). Ve snaze dosáhnout cílů z *Kiruna Declaration* se setkala s různou mírou úspěšnosti a určitého pokroku bylo dosaženo díky dvěma pracovním skupinám. Prvním úspěchem, kterého se Kanadě podařilo dosáhnout byl tzv. *Framework Document on Black Carbon and Methane*, který usiloval

³⁵ Leona Aglukkaq se tak stala prvním Inuitem, který kdy vedl Arktickou radu. Také byla například premiérkou Nunavutu (CBC news 2013).

³⁶ Inuit Tapiriit Kanatami nebo také Inuit Tapirisat of Canada je národním hlasem Inuitů v Kanadě. ITK bylo založeno v roce 1971 a reprezentuje a podporuje zájmy Inuitů (Inuit Tapiriir Kanatami nedatováno).

³⁷ Původní text: “I’m sure that Inuit across Canada are just as proud as I am of fact that one of our own has been appointed to such a prestigious and influential position. Aglukkaq’s knowledge of the land and Inuit values will serve Canada and the Arctic well during her term”.

³⁸ Původní text: “Development for the People of the North”.

³⁹ Hlavní cíle kanadského předsednictví v letech 2013 – 2015: Circumpolar Business Network, Oil Spill Prevention Instrument, Arctic Oil Spill Environmental Sensitivity Mapping, Guidelines for Arctic Tourism and Cruise Ship Operations, Arctic Council Leadership for an International Polar Code, Supporting Traditional Lifestyles and Knowledge, Short-Lived Climate Forces, and Adaptation to Climate Change Best Practices.

o nějakou akci ohledně černého uhlí a metanu, díky kterým dochází ke znečišťování ovzduší a má to nepříznivý dopad, jak na zdraví občanů, tak na klimatický systém. Má být realizován v roce 2017. Druhým kanadským úspěchem je tzv. *Arctic Marine Strategic Plan for 2015-25*. Tento dokument obsahuje akční plán, který má zabránit znečištění mořského dna ropou (Exner-Pirot 2015; Nguyen 2015).

Kanada dosáhla svého největšího cíle, a to sice vytvoření *Arctic Economic Council* (dále jen AEC), Ekonomické rady Arktidy, díky které měl být nastartován ekonomický rozvoj (Weber 2014). AEC je nezávislá organizace, která zajišťuje arktické obchodní aktivity a ekonomický rozvoj. Úzce spolupracuje se členy Arktické rady a soustředí se na pět hlavních témat, mezi které například patří založení silné vazby na trh mezi arktickými státy, zaměření na malé a střední podniky, více investovat do infrastruktury, atd (Arctic Economic Council 2014: 1).

Tento krok ale vyvolal obavy, protože díky tomuto činu to vypadá, že se Arktida více otevírá hospodářskému růstu a obchodování (Exner-Pirot 2015), a odklání se tím tak od svého původního mandátu spolupráce v otázkách udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí (Nguyen 2015).

Kanadské předsednictví bylo ukončeno v dubnu roku 2015 v Iqaluitu, v kanadské provincii Nunavut. Dalším předsednickým státem se staly Spojené státy. Na tomto ministerském setkání byla sepsána *Iqaluit Declaration*, která shrnuje dosažené cíle kanadského předsednictví a představuje cíle, kterých by mělo být dosaženo během amerického předsednictví v letech 2015 – 2017 (Bell 2014).

6 ZBROJENÍ ARKTICKÉ PĚTKY V OBLASTI ARKTIDY

V následujících podkapitolách se budu zabývat posilováním přítomnosti aktérů arktické pětky v Arktidě, ale hlavně se budu zaměřovat na posilování kanadské přítomnosti, kanadským zbrojením, výstavbou nových tréninkových center, základen, a také přístavů. Posilování kanadské přítomnosti v Arktidě budu vztahovat hlavně na období vlády Stephena Harpera, protože hraje klíčovou roli v mé práci. Proto se budu zaměřovat na to, čeho Kanada dosáhla během jeho vlády. Díky stále nevyřešeným územním sporům se státy začínají v Arktidě opevňovat a velice aktivní je v tomto směru také Rusko a některé další státy, kterými se budu zabývat v následujících podkapitolách.

Jak již bylo řečeno, Stephen Harper zaujímal postoj *'use it or lose it'* ohledně kanadské svrchovanosti v arktickém regionu. Na začátku jeho vlády bylo provedeno několik opatření na podporu suverenity v oblasti Arktidy (Chase 2013). Avšak tyto Harperovy snahy vyvolávají i vlnu kritiky, protože důraz konzervativní vlády na svrchovanost severu byl vždy největší poté, co premiér dokončil svou každoroční návštěvu severu, a poté tento důraz opadl (Ibbiston 2010).

Rychlé ubývání arktického ledu přitahuje zájem ostatních aktérů, kvůli lepší dostupnosti severních námořních cest, a také díky stále dostupnějším zdrojům (CBC news 2014b). I přes kanadské opevňování a posilování vojenské přítomnosti v Arktidě, se někteří vojenští analytici domnívají, že Kanada nemá dostatek prostředků, aby mohla chránit své rozsáhlé území na Arktidě (Carter 2009).

Dle výzkumu,⁴⁰ na který odpovídalo 9000 respondentů z osmi arktických států, Kanadčané podporují zvýšení počtu vojsk v Arktidě a jsou přesvědčeni o kanadské svrchovanosti. Přibližně tři čtvrtiny kanadských respondentů se domnívá, že Severozápadní cesta je součástí vnitřních vod a polovina si myslí, že by Beaufortovo moře mělo patřit Kanadě. V reakci na tento průzkum

⁴⁰ Publikován v Munk School of Global Affairs a ve Walter & Duncan Gordon Foundation.

MacKay⁴¹ řekl, že Arktida „je velmi vysokou prioritou premiéra Stephena Harpera a konzervativní vlády“⁴² (BBC news 2011).

6.1 Posilování kanadské přítomnosti

V roce 2005 dala konzervativní vláda slib, že nechá vybudovat tři ledoborce jako součást arktické strategie na ochranu kanadské suverenity. Podle Harpera měly tyto ledoborce sloužit jako hlídka nad Severozápadní cestou, a díky nim by skrz tuto cestu nemohly proplouvat ostatní lodě bez povolení. „Je zřejmé, že první věc, které musíme dosáhnout, je mít přehled o tom, kdo proplouvá našimi vodami. Od ostatních zemí očekáváme, že nám oznámí, pokud budou vstupovat do našich vod. V současné době se tak ale neděje“⁴³ (Taber 2005), a dodal: „Během vlády konzervativní strany bude Kanada vědět o všech lodích, [...] které vstoupí do našich vod. Je to zodpovědnost kanadských vojáků monitorovat a chránit naše území a vody, a to bude za naší vlády naplněno...“⁴⁴ (Johnson 2007: 30).

Strana NDP⁴⁵ tento Harperovo slib kritizovala, protože NORDREG⁴⁶, registrační systém lodí, díky kterému pobřežní stráž kontroluje pohyb lodí v severních vodách, byl pouze dobrovolný. Registrace plavidel nebyla nutná a systém tak nemohl plnit své funkce, dokud se tato registrace nestala povinností (Johnston 2007: 30; Canwest News Service 2008).

1. července roku 2010 se systém NORDREG stal povinným pro nákladní lodě, výletní lodě, lodě vážící více než 300 tun a lodě převážející

⁴¹ Peter MacKay byl kanadským ministrem obrany během let 2007 – 2013 (BBC news 2011).

⁴² Původní text: “a very high priority for Prime Minister Stephen Harper and our government”.

⁴³ Původní text: “Obviously, the first thing we have to have is the capacity to know who is in our waters. We obviously want and expect foreign countries to tell us when they’re in our waters. They are currently not doing that”.

⁴⁴ Původní text: “Under a new Conservative government, Canada will know when foreign ships – whether they be Russian, British, Danish, American, or anybody else’s are in our waters. It is the responsibility of the Canadian military to monitor and patrol our land and waters, and under Conservative government, this will be done. We simply need to know when the ships of the United States, Russia, or any other country are in Canadian waters, and we will require them to ask our consent to traverse our waters” (Johnson 2007: 30).

⁴⁵ New Democratic Party, Nová demokratická strana.

⁴⁶ Northern Canada Vessel Traffic Services Zone (Government of Canada nedatováno).

nebezpečný materiál (Bennett 2010). Plavidla se musí identifikovat, uvést jejich pozici a sdělit cíl cesty *Canadian Coast Guard*, kanadské pobřežní stráž. Cílem tohoto systému je zvýšit bezpečnosti dopravy, prevence před znečištěním moří a posílit kanadskou suverenitu v Arktidě (Exner-Pirot 2010).

Stephen Harper oznámil, že nový ledoborec bude pojmenován po bývalém premiérovi Johnu Diefenbakerovi⁴⁷, který také prosazoval pevný postoj na kanadskou svrchovanost Arktidy. Tento ledoborec by měl být dokončen v roce 2017. „Až tento ledoborec jménem *Diefenbreaker* poprvé vypluje do chladných kanadských vod, bude to vrcholným úspěchem naší země“⁴⁸ (Chase 2008). Tyto plány byly ovšem odloženy stranou a byly nahrazeny levnějšími plavidly, *Arctic/Offshore Patrol Ship* (dále jen AOPS). Nyní se odhaduje, že první AOPS bude postavena v roce 2018, ale v provozu bude až v roce 2019, a než budou v provozu všechny, budeme muset počkat do roku 2023. Tyto lodě ovšem nebudou tak výkonné, jako slibované ledoborce, a nebudou schopny prorazit tak tlustý led. I přesto, že původní plán na výrobu tří ledoborců byl nahrazen loděmi AOPS, slibovaný ledoborec *Diefenbreaker* bude dokončen v roce 2017 (Bennett 2012a).

Také chtěl zvýšit vojenskou přítomnost v oblasti Arktidy umístěním 500 vojáků do oblasti města Iqaluit a vybudovat nové vojenské doky (Taber 2005). Kanada, zde vybuduje dalších šest hlídkových plavidel, které budou pomáhat prosazovat kanadské nároky na severu a vybuduje také přístavy pro lodě s hlubokým ponorem (Gunn 2007). Tyto iniciativy by ovšem zvýšily výdaje na obranu o 5,3 miliardy dolarů (Taber 2005). Kanada je jediným arktickým státem, který zakládá nové arktické složky, avšak tyto složky mají víceméně jen dohlížející funkci. Ostatní státy, jako Dánsko, Norsko, Rusko a Spojené státy, již buď investovaly nebo budou investovat do zbraní určených k boji (Lasserre – Le Roy – Garon 2012: 11).

⁴⁷ 13. premiér Kanady, předseda progresivně-konzervativní strany (Chase 2008).

⁴⁸ Původní text: “When it launches for the first time into the frigid Canadian waters, the *Diefenbreaker*, as it almost certain to be nicknamed, will be a crowning achievement for our country”.

V roce 2007 Dánové začali se svým průzkumem mořského dna a Rusové dokonce umístili na mořské dno v oblasti severního pólu vlajku. Harper na to zareagoval a řekl, že nechá vybudovat dvě vojenská zařízení, díky kterým budou moci lépe prosazovat svou suverenitu (BBC news 2007). Armádní výcvikové středisko pro 100 vojáků bude vybudováno v Resolute Bay a přístav pro lodě s hlubokým ponorem bude v Nanisiviku na Baffinově ostrově (MacAskill 2007). Poté premiér Harper prohlásil: „Tímto dnem oznamuji celému světu, že Kanada má na Arktidě skutečnou, rostoucí a dlouhodobou přítomnost“⁴⁹ (BBC news 2007).

Jak již bylo řečeno, v roce 2008 byla vydána *Canada's First Defence Strategy*, která se zabývala modernizací *Canadian Forces*, kanadských sil. Díky této strategii kanadská armáda obdržela 490 miliard dolarů, které měly sloužit i na nákup nového vybavení (Bennett 2012b).

V roce 2009 Kanada zahájila sérii vojenských cvičení v Dalekém severu, díky kterým se má prokazovat kanadská přítomnost v oblastech, které si nárokuje více států najednou, a které jsou bohaté na přírodní zdroje. Pravidelně probíhají operace *Nanook*, během kterých se *Canadian Forces* podílejí na námořních, pozemních i leteckých operacích (Carter 2009). Hlavním cílem těchto cvičení je zlepšit schopnost jednotek pracovat v prostředí bez silnic a s omezenou infrastrukturou. Tím se zvyšuje kanadská schopnost pracovat v nehostinných arktických podmínkách (Moorhead 2014).

Canadian Rangers jsou součástí *Canadian Forces*. Většinou se jedná o dobrovolníky z odlehlých komunit a původní obyvatelé, kteří díky této práci dostanou různé výhody, například nárok na zdravotní péči, která je pro ně jinak takřka nedostupná. Jejich náplní práce je sbírání dat na podporu vojenských operací, hlášení neobvyklých aktivit, například když uvidí cizí ponorku, a v některých případech dohlíží na pořádek v určitém regionu (Everson 2015; Chase 2013a). V současné době existuje přibližně 5 000 *Rangers*. Tito strážci

⁴⁹ Původní text: “Today’s announcements tell the world that Canada has real, growing, long-term presence in the Arctic”.

severu jsou ikonou kanadské suverenity, přispívají k vnitřní bezpečnosti, a vždy budou hrdě střežit jejich komunity a odlehlé části severu (Lackenbauer 2013).

V roce 2013 premiér Harper navštívil kanadskou provincii Nunavut a tato návštěva opět vyvolala otázky ohledně kanadské svrchovanosti v oblasti Arktidy. Kanadští *Rangers*, kteří hlídají odlehlé a izolované oblasti severu, se účastnili pravidelného výcviku, a Harper, který zde v této době byl, se stal této akce součástí. „Byla to čest hlídkovat s *Rangers* [...] bránit naše území před potenciálními hrozbami a mimořádnými situacemi. Díky nim je sever silný, bezpečný a svobodný“⁵⁰ (Loney 2013). Hlídka, kterou byl Harper součástí, se účastnila každoročního cvičení *Canadian Armed Forces*, kanadských ozbrojených sil, v severní Kanadě (Chase 2013b).

Vláda vyjádřila snahu o nákup více jak 10 000 nových pušek pro *Rangers*, ale tento projekt procházel obtížemi a stále se ho nedařilo realizovat. Ministerstvo národní obrany zahájilo proces na vytvoření programu pro výměnu zbraní a očekávalo se, že se tak stane v průběhu několika let (Chase 2013a). Prototyp nové pušky byl však představen až v roce 2015, a pokud tyto pušky budou vhodné, jejich výroba bude zahájena v polovině roku 2016 s plánovaným dokončením na konci roku 2018 (Pugliese 2015). Tyto nové zbraně mají nahradit staré pušky *Lee-Enfield*, které se používají od založení *Rangers* v roce 1947. Mělo by se jich vyrobit téměř 7 000 (Porter 2015).

Pozice Kanady v Arktidě začíná pomalu nabírat na důležitosti, plány jsou v neustálé politické diskuzi, ale je třeba postupovat rychleji díky narůstající přítomnosti Ruska. Rusové jsou ochotni použít sílu, aby dosáhli svých cílů, jak tomu bylo i na Ukrajině, a právě díky tomu by Kanada měla jednat rychleji, aby si zajistila svrchovanost nad územím severně od 60. rovnoběžky (Moorhead 2014).

⁵⁰ Původní text: “It was honour to patrol with the Rangers...as they work to defend our territory from potencial threats, and emergencies and keep our North strong, secure and free”.

6.2 Zbrojení ostatních aktérů v Arktidě

V následujících podkapitolách nastíním zbrojení ostatních aktérů arktické pětky a posilování jejich přítomnosti v Arktidě.

6.2.1 Rusko

Přítomnost na severu je pro Rusy velmi důležitá, protože jim zajišťuje přístup do Atlantického oceánu a na Arktidu. Tato oblast má i strategický význam, protože pro Rusko stále zůstává klíčovým prvkem odstrašující jaderná síla, díky které si zajišťují své postavení. Rusové se domnívají, že USA a některé státy Severoatlantické aliance, zejména Norsko, se snaží podkopávat ruské postavení aktivní participací v regionu (Sergunin – Konyshv 2014: 74 – 75).

Rusko má s Arktidou velké plány, a přesto, že má zájem mírové spolupráce s ostatními aktéry, intenzivně buduje vojenské základny, armádní letiště a infrastrukturu. V roce 2015 ruský vicepremiér,⁵¹ v souvislosti s otevřením nové polární stanice, prohlásil: „V Arktidě je mnoho problémů, které se desetiletí neřešily. Teď už musíme do Arktidy přijít navždy a přisvojit si ji, přinejmenším tu část, která je v zóně naší odpovědnosti“ (ČT24 2015).

Rusko má mnoho důvodů, aby mohlo hrát podstatnou roli v Arktidě. Má významné ekonomické, sociální, ekologické a vojensko-strategické zájmy v regionu a oficiálně prohlásilo, že tyto zájmy bude chránit (Sergunin – Konyshv 2014: 75). Rusko počítá s tím, že se v roce 2020 stane Arktida jejich hlavní surovinovou základnou (ČT24 2009).

6.2.2 Norsko

V roce 2012 Norsko uspořádalo rozsáhlé vojenské cvičení na území Arktidy. Účastnilo se ho přes 16 000 vojáků ze 14 států. Cílem bylo připravit se na možné teroristické hrozby a potenciální spory (ČT24 2012).

Norsko, které je členem Arktické rady i NATO, začalo také podnikat určité kroky k ochraně svých zájmů. Vzhledem ke krokům, které Rusko provedlo

⁵¹ Od roku 2011 tuto funkci vykonává Dmitrij Rogozin (The Russian Government 2012).

na Ukrajině, Norové konstatovali: „Mluvme s nimi. Bude lepší, když Rusko bude naším přítelem než naším nepřítelem“⁵² (The Canadian Press 2014).

Přítomnost Norů přispívá k bezpečnosti a stabilitě regionu, avšak vojenská přítomnost v kombinaci s přítomností ostatních států má zásadní význam. Vláda přijme opatření, aby zajistila, že *Norwegian Armed Forces*, norské ozbrojené složky, mají dostatečné znalosti terénu a jsou schopny v případě potřeby reagovat (Norwegian Ministry of Foreign Affairs 2014).

6.2.3 Spojené státy americké

Díky posilování ruské přítomnosti v Arktidě se někteří američtí představitelé snaží prosadit výstavbu nového miliardového ledoborce. „My se snažíme prosadit jeden [...] Rusové jich budují 14,“⁵³ řekl Murkowski⁵⁴ (Browne 2016).

Diskuze o nových ledoborcích začala loni na podzim, po Obamově návštěvě Arktidy, kdy řekl, že nový ledoborec by měl být k dispozici v roce 2022, tedy o dva roky dříve, než bylo plánováno. USA mají na tomto území pouze dva funkční ledoborce, zatímco Rusové jich mají čtyřicet (Lessig 2016).

V prohlášení Bílého domu bylo řečeno: „Růst lidské aktivity v arktickém regionu bude vyžadovat lepší správu k udržení otevřených moří, které jsou nezbytné pro globální obchod a vědecký výzkum. Umožňují *search-and-rescue*⁵⁵ aktivity a zajišťují regionální mír a stabilitu“⁵⁶ (Davis 2015). Klíčovou prioritou pro americké předsednictví v Arktické radě je zajistit bezpečnou plavbu po moři (Papp 2016).

⁵² Původní text: “Let’s talk to them, we’d rather have Russia as a friend than an enemy”.

⁵³ Původní text: “As we are struggling to add one ... the Russians are building 14”.

⁵⁴ Francis Murkowski je americký politik, člen republikánské strany. V letech 1981 – 2002 byl senátorem Aljašky a během let 2002 – 2006 se stal guvernérem Aljašky (Frank Murkowski nedatováno).

⁵⁵ The Arctic Search and Rescue Agreement (SAR), formálně *Agreement on Cooperation on Aeronautical and Maritime Search and Rescue in the Arctic* je mezinárodní dohoda mezi státy Arktické rady, která vznikla v 12. června 2011. Díky této dohodě má každý stát zodpovědnost za určité území, v rámci které se provádí *search-and-rescue*, pátrání a záchrana (Arctic Council 2011b).

⁵⁶ Původní text: “The growth of human activity in the Arctic region will require highly engaged stewardship to maintain the open seas necessary for global commerce and scientific research, allow for search-and-rescue activities, and provide for regional peace and stability”.

6.2.4 Dánsko

Dánská strategie v Arktidě reflektuje přání udržet přítomnost v regionu, a proto i nadále budou udržovat svou vojenskou přítomnost na severu Grónska (Rahbek-Clemmensen 2014: 3). Dánská vláda oznámila, že jejich vojenská přítomnost v Arktidě bude posílena. Plány zahrnovaly rozšíření regionálního velitelství na Faerských ostrovech a rozšíření současné vojenské základny v Grónsku (Green 2009).

7 ZÁVĚR

Arktida je pro Kanadu bezesporu důležitým územím. O tom, jestli jsou kanadské nároky na území Arktidy oprávněné nebo ne, bude muset rozhodnout Komise OSN, ke které státy mohou vznášet své požadavky na územní nároky. Ty by nabyly platnosti, pokud by Komise rozhodla o tom, že se jedná o přirozené prodloužení kontinentálního šelfu daného státu, a poté by daný aktér získal výlučné právo na těžbu surovin z mořského dna.

Kanadské spory s Dánskem o Hansův ostrov několikrát narušily diplomatické vztahy obou aktérů. V roce 2012 se již blížilo k vyřešení sporu, ale přestože se obě strany dohodly na vymezení námořních hranic, hranice Hansova ostrova zůstala nedořešena. Dle expertů by se situace mohla vyřešit tím, že by se z Hansova ostrova stalo kondominium, a oba státy by zde sdílely svou suverenitu.

Pro Kanadu nejdůležitějším sporem, který vedou se Spojenými státy, je bezesporu Severozápadní cesta. Kanada se snaží zabránit mezinárodnímu statutu Severozápadní cesty, protože se domnívají, že se jedná o jejich vnitřní vody, zatímco Spojené státy o tento statut usilují. Řešení tohoto sporu je v nedohlednu a jedinou možností, aby cesta dostala mezinárodní statut by bylo, kdyby se Kanada své svrchovanosti vzdala, což se s největší pravděpodobností nestane.

Lomonosovův hřbet vyvolává spor mezi Kanadou, Ruskem a Dánskem. Velmi aktivní je v tomto směru Rusko, které v roce 2007 dokonce podniklo cestu dvěma miniponorkami na severní pól a umístilo zde ruskou státní vlajku, což vyvolalo velké nevole u ostatních aktérů. Pokud by se někomu z uvedených aktérů podařilo prokázat návaznost na jejich kontinentální šelf, získal by tak výlučné právo na těžbu surovin z mořského dna.

Beaufortovo moře představuje spor mezi Spojenými státy a Kanadou. Jedná se o sporné vymezení hranice a tento spor má tři různá řešení. Prvním z nich je identické rozdělení sporného území na dva celky. Druhou možností je poslat spor k mezinárodnímu soudu k posouzení. Třetí možností by byla

společná správa a společné využívání energetických zdrojů, avšak i přes tyto možnosti zůstává spor nedořešen.

Aby země mohly rozšířit své námořní hranice, musí předložit své návrhy Komisi OSN, která má právo rozhodnout, komu daná území připadnou. Pokud budou jejich nároky oprávněné, získají nárok na rozšíření jejich exkluzivních ekonomických zón. V případě, že se jejich nároky budou překrývat, budou státy nuceny mezi sebou vyjednávat a dojít k nějakému řešení. Spory zatím zůstávají nedořešené a pravděpodobně bude potřeba dalších výzkumů, které mohou trvat několik desítek let. Domluva mezi státy se jeví jako nemožná, protože zatím jedinou možností by bylo vzdát se části svých nároků, což zatím žádný z aktérů nechce.

V roce 2006 se dostal k moci Stephen Harper, předseda konzervativní strany, a Kanada se díky němu začala odklánět od tzv. střední mocnosti. Zakládal si hlavně na ekonomické diplomacii. Hlavní prioritou jeho vlády bylo chránit integritu kanadských hranic, takže navyšoval vojenskou přítomnost na severu země. Za jeho vlády se začaly výrazně navyšovat náklady na obranu a dosáhly největšího růstu od druhé světové války. V oblasti Arktidy nechal vybudovat vojenskou základnu a přístav pro lodě s hlubokým ponorem, který se stane klíčovým pro Severozápadní cestu, kterou Harper chápal jako součást kanadských vnitřních vod, nikoli jako mezinárodní úžinu. Znovu vyzbrojil *Canadian Forces* a prosazoval politiku *Canada First*, která se týkala především kanadské suverenity v arktickém regionu. Harper udělal z Arktidy národní prioritu, a Arktida hrála klíčovou roli, jak v jeho domácí, tak i zahraniční politice.

Anexe Krymu a následná ukrajinská krize ovlivnila pohled na spory v Arktidě. Ottawa pozastavila vojenskou spolupráci s Ruskem a uvalila Rusku ekonomické sankce. Kanada se připojila k neozbrojené pozorovatelské misi na Krymu a přispěla částkou 220 milionu dolarů v rámci mezinárodní pomoci. Harper slíbil, že ekonomický a diplomatický tlak na Ruskou federaci by měl být zachován a proti akcím Ruska by mělo být razantně přistupováno.

Rusové se v Arktidě začínají opevňovat a narůstá i jejich vojenská přítomnost. Přestože zde zbrojí i Kanada, neměla by v případě konfliktu téměř žádnou šanci své území ubránit. Největším kanadským zájmem je zachovat v arktickém regionu stabilitu a mír, přestože Rusko tvrdí, že situace na Ukrajině nebude mít vliv na Arktidu, je to jen těžko uvěřitelné vzhledem k předchozím ruským anexím.

Kanadská severní strategie se začala realizovat již v roce 2004, avšak až s nástupem Harperovy vlády, která velmi podporovala její vznik, byla představena v roce 2007 a vydána o dva roky později. Hlavním záměrem je bránit kanadskou suverenitu, ale také chránit životní prostředí a podporovat socioekonomický rozvoj původních obyvatel. Jedná se především o domácí politiku, a aby mohla být aplikována mezinárodně, byla vytvořena Kanadská arktická zahraniční politika, která prosazuje své zájmy na mezinárodní úrovni.

Kanada se velmi zasloužila o vytvoření dnešní Arktické rady. Nejprve se pokoušela sloučit Strategii pro ochranu životního prostředí v Arktidě, která byla vytvořena finskou vládou v roce 1991, do nové organizace, která by řešila i otázky udržitelného rozvoje a od 80. let již usilovala o vytvoření Arktické rady. První zemí, která vyjádřila Kanadě souhlas byla Ruská federace v čele s Borisem Jelzinem. S tímto kanadským návrhem ale nesouhlasily Spojené státy. Každá země chtěla jinou strukturu Rady a nakonec muselo dojít ke kompromisu. 19. září 1996 byla na základě Ottawské deklarace založena Arktická rada a členy se stalo osm arktických zemí a šest organizací.

Kanada hraje v Arktické radě zásadní roli. V roce 1996 se stala první předsednickou zemí, ale i po předsednictví Spojených států, Finska a Islandu si udržela silnou roli a ujišťovala se, že se vše drží v kanadském impulsu. Kanada začala usilovat o zreformování Arktické rady, což se jí povedlo. V roce 2009 si zajistila souhlas ministrů zahraničí všech arktických zemí a v roce 2011 byly tyto reformy schváleny a spolupráce v rámci Arktické rady byla posílena.

Hlavním tématem kanadského předsednictví v letech 2013 až 2015 byl „rozvoj lidí severu,“ který se odrážel jak v Kanadské severní strategii,

tak i v Arktické zahraniční politice. Kanada během svého předsednictví dosáhla dvou velkých úspěchů. Byl vytvořen tzv. *Framework Document on Black Carbon and Methane*, který usiloval o nějakou akci ohledně černého uhlí a metanu, díky kterým dochází ke znečišťování ovzduší a má to nepříznivý dopad na zdraví občanů, i na klimatický systém. Má být realizován v roce 2017. Druhým kanadským úspěchem je tzv. *Arctic Marine Strategic Plan for 2015-25*. Tento dokument obsahuje akční plán, který má zabránit znečištění mořského dna ropou. Kanadským nejvyšším cílem bylo vytvořit *Arctic Economic Council*, díky které měl ekonomický rozvoj začít vzkvétat, což se Kanadě povedlo.

Na začátku Harperovy vlády bylo provedeno několik opatření na podporu suverenity v oblasti Arktidy a jak již bylo řečeno, Arktida byla velmi vysokou prioritou premiéra Stephena Harpera. V roce 2005 dala konzervativní vláda slib, že nechá vybudovat tři ledoborce, které budou kontrolovat Severozápadní cestu. Tento plán byl ale odložen a ledoborce byly nahrazeny levnějšími plavidly, *Arctic/Offshore Patrol Ship*, které mají být v provozu v roce 2023. Přestože původní plán na výstavbu tří ledoborců nevyšel, slibovaný ledoborec *Diefenbaker* vybudován bude a jeho plánované dokončení je v roce 2017.

Harper také posiloval vojenskou přítomnost v oblasti Arktidy. Budoval nové vojenské doky a rozmisťoval vojáky do oblasti města Iqaluit. Kanada je jediným arktickým hráčem, který zakládá nové arktické složky, přestože tyto složky mají jen dohlížečskou funkci. Ostatní státy investují do zbraní určených k boji. Harper nechal vybudovat armádní výcvikové středisko v Resolute Bay a přístav pro lodě s hlubokým ponorem v Nanisiviku na Baffinově ostrově. V roce 2009 proběhlo několik vojenských cvičení, díky kterým se má prokazovat kanadská přítomnost v regionu. Harperova vláda chtěla nakoupit kolem 10 000 nových pušek pro *Rangers*, avšak i tento plán se potýkal s drobnými obtížemi a její realizace byla nakonec velmi zpožděna. Výroba započne v polovině roku 2016 a její dokončení je plánované na konec roku 2018. Pozice Kanady v Arktidě začíná pomalu nabírat na důležitosti, ale je třeba rychlejšího

jednání díky vzrůstající přítomnosti Ruska, které je ochotné použít sílu, jak tomu bylo například na Ukrajině, aby dosáhlo svých cílů.

Během Harperovy vlády prošla kanadská politika významnou proměnou, odklonila se od tzv. střední mocnosti a výrazně byly navyšovány výdaje na armádu a zbrojení. Harperovo postoj na svrchovanost Kanady v oblasti Arktidy byl neústupný a prosazoval její plné pravomoci na sporná území. I přesto, že toho poměrně dost dokázal, sklidil i kritiku. Problémy vyvolala Arktická ekonomická rada, díky které se sice zvýšil obchod a nastartovalo hospodářství, avšak původní cílem bylo chránit životní prostředí a zajistit udržitelný rozvoj, od kterého se začal odklánět. Další kritiku sklidil od skupin, které věří tomu, že hlavní prioritou není vojenská přítomnost, ale ochrana životního prostředí a zajištění lidské bezpečnosti v Arktidě.

8 SEZNAM ZDROJŮ

Abate, R. S. (2015). *Climate Change Impacts on Ocean and Coastal Law: U.S. and International Perspectives* (Oxford: Oxford University Press).

Abele, F. (2011). Use It or Lose It?: The Conservatives' Northern Strategy. In: Stoney, C. – Doern, G. B. *How Ottawa Spends, 2011 – 2012: Trimming Fat or Slicking Pork?* (Canada: McGill-Queen's University Press), s. 218 – 242.

Arctic Council (1996). *Declaration on the Establishment of the Arctic Council* (https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/85/00_ottawa_decl_1996_signed%20%284%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 5. 2. 2016), s. 1 – 5.

Arctic Council (2011a). *History of the Arctic Council* (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council>, 3. 2. 2016).

Arctic Council (2011b). *Agreement on Cooperation on Aeronautical and Maritime Search and Rescue in the Arctic* (https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/531/Arctic_SAR_Agreement_EN_FINAL_for_signature_21-Apr-2011%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 15. 2. 2016).

Arctic Council (2013a). *Kiruna Declaration* (https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/93/MM08_Kiruna_Declaration_final_format_ted.pdf?sequence=5&isAllowed=y, 8. 2. 2016), s. 1 – 12.

Arctic Council (2013b). *Kiruna Ministerial Meeting 2013* (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/ministerial-meetings/kiruna-mm-2013>, 8. 2. 2016).

Arctic Council (2015a). *Member States* (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/member-states>, 3. 2. 2016).

Arctic Council (2015b). *Observers* (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council/observers>, 5. 2. 2016).

Arctic Council (2016). *20 years of the Arctic Council* (<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council/20-year-anniversary>, 3. 2. 2016).

Arctic Economic Council (2014). *Messaging* (<http://arcticeconomiccouncil.com/wp-content/uploads/2015/01/AEC-Backgrounder.pdf>, 8. 2. 2016), s. 1 – 2.

Barkham, P. (2014). Why does Denmark think it can lay claim to the north pole? *The Guardian* (<http://www.theguardian.com/world/shortcuts/2014/dec/16/why-denmark-thinks-it-can-lay-claim-to-north-pole>, 25. 1. 2016).

Bartenstein, K. (2010). “Use it or lose it”: An Appropriate and Wise Slogan? *Policy Options*, s. 69 – 73.

BBC news (2007). *Canada to strengthen Arctic claim* (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6941426.stm>, 9. 2. 2016).

BBC news (2008). *Arctic nations discuss territory* (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7421146.stm>, 15. 1. 2016).

BBC news (2011). *Canadians ‘support more troops to defend Arctic claims’* (<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-12272312>, 9. 2. 2016).

BBC news (2014). *Denmark challenges Russia and Canada over North Pole* (<http://www.bbc.com/news/world-europe-30481309>, 25. 1. 2016).

Bell, J. (2014). U.S.-led Arctic Council to stress Arctic Ocean, climate change. *Nunatsiaq news* (http://www.nunatsiaqonline.ca/stories/article/65674u.s.-led_arctic_council_to_stress_arctic_ocean_climate_change/, 8. 2. 2016).

Bennett, M. (2010). Canada introduces mandatory vessel-tracking for ships in Arctic waters. *Foreign Policy Association* (<http://foreignpolicyblogs.com/2010/06/25/canada-introduces-mandatory-vessel-tracking-for-ships-in-arctic-waters/>, 10. 2. 2016).

Bennett, M. (2012a). Canada's Arctic/Offshore Patrol Ships Delayed Three More Years. *Foreign Policy Association* (<http://foreignpolicyblogs.com/2012/05/12/canadas-arcticoffshore-patrol-ships-delayed-years/>, 10. 2. 2016).

Bennett, M. (2012b). Canada Orders Seven Arctic Offshore Patrol Ships from Irving Shipbuilding. *Foreign Policy Association* (<http://foreignpolicyblogs.com/2012/07/12/canada-orders-aop-ships/>, 10. 2. 2016).

Bergh, K. (2012). The Arctic Policies of Canada and the United States: Domestic Motives and International Context. *SIPRI Insight on Peace and Security* 2012(1), s. 1 – 20.

Biography (2016). *Mikhail Sergeyevich Gorbachev* (<http://www.biography.com/people/mikhail-sergeyevich-gorbachev-9315721>, 11. 2. 2016).

Brewster, M. (2015). Stephen Harper, NATO Chief Meet To Talk Iraq, Ukraine Crisis. *The Canadian Press* (http://www.huffingtonpost.ca/2015/03/23/harper-meets-nato-chief-t_n_6925524.html, 29. 1. 2016).

Browne, R. (2016). Coast Guard seeks billion-dollar icebreaker as Russia makes Arctic push. *CNN politics* (<http://edition.cnn.com/2016/01/18/politics/icebreaker-russia-us-arctic/>, 15. 2. 2016).

Byers, M. (2010). *Who Owns the Arctic?: Understanding Sovereignty Disputes in the North* (Vancouver: Douglas & McIntyre Publishers) [e-book].

Canwest News Service (2008). *New Arctic protection rules could be tough sell abroad: Harper* (http://www.canada.com/story_print.html?id=f0020a51-434f-44f6-8408-8c1d18a67c59&sponsor=, 10. 2. 2016).

Carter, L. (2009). Canada in Arctic show of strength. *BBC news* (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8204531.stm>, 9. 2. 2016).

CBC news (2007). *Harper announces northern deep-sea port, training site* (<http://www.cbc.ca/news/canada/harper-announces-northern-deep-sea-port-training-site-1.644982>, 28. 1. 2016).

CBC news (2009). *Arctic of 'strategic importance' to Canada: PM* (<http://www.cbc.ca/news/canada/arctic-of-strategic-importance-to-canada-pm-1.807406>, 27. 1. 2016).

CBC news (2012). *Canada, Denmark forge tentative deal on Lincoln Sea boundary* (<http://www.cbc.ca/news/canada/north/canada-denmark-forge-tentative-deal-on-lincoln-sea-boundary-1.1150969>, 26. 1. 2016).

CBC news (2013). *Leona Aglukkaq becomes first Inuk to helm Arctic Council* (<http://www.cbc.ca/news/canada/north/leona-aglukkaq-becomes-first-inuk-to-helm-arctic-council-1.1388905>, 11. 2. 2016).

CBC news (2014a). *Stephen Harper, Angela Merkel condemn Vladimir Putin's Ukraine actions* (<http://worldaffairsjournal.org/content/stephen-harper-angela-merkel-condemn-vladimir-putins-ukraine-actions>, 28. 1. 2016).

CBC news (2014b). *Canada's Arctic security focus of Edmonton symposium* (<http://www.cbc.ca/news/canada/calgary/canada-s-arctic-security-focus-of-edmonton-symposium-1.2805095>, 9. 2. 2016).

Cecco, L. (2015). *Opening the Canadian Arctic: Inuit Worry About Waning Sea Ice and Rising Ship Traffic in the Northwest Passage*. *Al Jazeera* (<http://projects.aljazeera.com/2015/12/nunavut-northwest-passage/>, 16. 1. 2015).

Chase, S. (2008). *Powerful icebreaker to be named after Diefenbaker, Harper announces*. *The Globe and Mail* (<http://www.theglobeandmail.com/news/national/powerful-new-icebreaker-to-be-named-after-diefenbaker-harper-announces/article955156/>, 9. 2. 2016).

Chase, S. (2013a). *Harper promises new firearms for Canadian Rangers*. *The Globe and Mail* (<http://www.theglobeandmail.com/news/politics/harper-promises-new-firearms-for-canadian-rangers/article13887769/>, 10. 2. 2016).

Chase, S. (2013b). Harper's Arctic exploits exhibit a renewed 'man-of-action' attitude. *The Globe and Mail* (<http://www.theglobeandmail.com/news/politics/refreshing-his-image-with-an-arctic-blast/article13910503/>, 9. 2. 2016).

Chase, S. (2014). Only Arctic nations should shape the North, Harper tells *The Globe and Mail* (<http://www.theglobeandmail.com/news/national/the-north/only-arctic-nations-can-lay-claim-to-northern-wealth-harper-says/article16382973/>, 5. 2. 2016).

Cressey, D. (2008). The next land rush. *Nature* 451, s. 12 – 15.

Curran, P. (2007). Time to 'use it or lose it,' Harper declares. *Canada.com* (<http://www.canada.com/montrealgazette/story.html?id=f1cbc914-e437-4378-b1be-91c47540631c&k=2141>, 27. 1. 2016).

ČT24 (2009). *Ruské zájmy v Arktidě budou hájit speciální vojenské jednotky* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1415023-ruske-zajmy-v-arktide-budou-hajit-specialni-vojenske-jednotky>, 12. 2. 2016).

ČT24 (2012). *Světové velmoci se perou o území Arktidy* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1174701-svetove-velmoci-se-perou-o-uzemi-arktity>, 12. 2. 2016).

ČT24 (2015). *Cesta ruského vicepremiéra na Arktidu skončila diplomatickou přestřelkou* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1521908-cesta-ruskeho-vicepremiera-na-arktidu-skoncila-diplomatickou-prestrelkou>, 12. 2. 2016).

Davis, J. H. (2015). Obama to Call for More Icebreakers in Arctic as U.S. Seeks Foothold. *The New York Times* (http://www.nytimes.com/2015/09/02/us/politics/obama-to-call-for-more-icebreakers-in-arctic-as-us-seeks-foothold.html?_r=0, 15. 2. 2016).

Defuresne, R. (2008). Controversial Canadian Claims over Arctic Waters and Maritime Zones. *Library of Parliament*, s. 1 – 16.

Droham, M. (2015). Wolverine Diplomacy. *Literary Review of Canada* 21(1).

- English, J. (2012/2013). Arctic Council Thrives. *Canada's History* December 2012/January 2013 issue.
- Everson, K. (2015). Canadian Forces ombudsman to review Canadian Rangers program. *CBC news* (<http://www.cbc.ca/news/politics/canadian-forces-ombudsman-to-review-canadian-rangers-program-1.3289755>, 10. 2. 2016).
- Exner-Pirot, H. (2010). What's In a Name? NORDREG Becomes Mandatory. *Radio Canada International* (<http://www.rcinet.ca/eye-on-the-arctic/2010/07/13/whats-in-a-name-nordreg-becomes-mandatory-2/>, 10. 2. 2016).
- Exner-Pirot, H. (2015). The Canadian Arctic Council Ministerial – What to expect. *Radio Canada International* (<http://www.rcinet.ca/eye-on-the-arctic/2015/04/15/the-canadian-arctic-council-ministerial-what-to-expect/>, 8. 2. 2016).
- Exner-Pirot, H. (neuveveno). *The Canadian Arctic Council Chairmanship 2013 – 15: Lots of Leadership, but any Followers?* (http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_39095.pdf, 5. 2. 2016), s. 1 – 16.
- Fenge, T. (2012). Canada and the Arctic Council: Our Turn to Conduct the Arctic Orchestra. *Policy Option* April 2012, s. 54 – 58.
- Fenge, T. (2013). Canada & the Kiruna Declaration. *Northern Public Affairs* September 2013, s. 43 – 46.
- Frank Murkowski (nedatováno). *Frank Murkowski* (<http://www.frankmurkowski.com/>, 15. 2. 2016).
- Gastaldo, V. (2014). Protecting the Arctic Council from Crimean Flu. *Open Canada* (<https://www.opencanada.org/features/protecting-the-arctic-council-from-crimean-flu/>, 28. 1. 2016).
- Gerhardt, H. – Steinberg, P. E. – Tasch, J. – Fabiano, S. J. – Shields, R. (2010). Contested Sovereignty in a Changing Arctic. *Annals of the Association of American Geographers* 100(4), s. 992 – 1002.

Government of Canada (nedatováno). *Canadian Coast Guard: Vessel Traffic Reporting Arctic Canada Traffic Zone (NORDREG)* (http://www.ccg-gcc.gc.ca/eng/MCTS/Vtr_Arctic_Canada, 9. 2. 2016).

Government of Canada (2009). *Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future* (<http://www.northernstrategy.gc.ca/cns/cns.pdf>, 1. 2. 2016).

Government of Canada (2011). *Achievements under Canada's Northern Strategy, 2007 – 2011* (<http://www.northernstrategy.gc.ca/cns/au-eng.pdf>, 2. 2. 2016).

Government of Canada (2013). *Canada First Defence Strategy* (http://www.forces.gc.ca/assets/FORCES_Internet/docs/en/about/CFDS-SDCD-eng.pdf, 28. 1. 2016), s. 1 – 21.

Government of Canada (2015). *Development for the People of the North: Results achieved during Canada's Arctic Council Chairmanship 2013 – 2015* (<http://www.international.gc.ca/arctic-arctique/assets/pdfs/aclb-eng.pdf>, 5. 2. 2016).

Green, N. (2009). Denmark to open Arctic military command. *International Committee of Fourth International* (<https://www.wsws.org/en/articles/2009/07/arct-j22.html>, 15. 2. 2016).

Griffiths, S. (2010). US-Canada Arctic border dispute key to maritime riches. *BBC news* (<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-10834006>, 25. 1. 2016).

Gunn, I. (2007). Canada 'to reclaim Arctic waters'. *BBC news* (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6287436.stm>, 9. 2. 2016).

Gurney, M. (2012). Matt Gurney: After eight years, Canada and Denmark are ready to talk peace. *National Post* (<http://news.nationalpost.com/full-comment/matt-gurney-move-over-syria-canada-and-denmark-are-ready-to-talk-peace>, 15. 1. 2016).

- Hořejšová, T. – Janský, B. – Vlková Hingarová, V. – Šír, J. (2010). Význam arktické oblasti v mezinárodních vztazích pro zájmy ČR. *Vědecký projekt Ministerstva zahraničních věcí ČR*, RM 03/02/10, s. 1 – 27.
- Hossack, S. (2014). Canada's Ukrainian Dilemma: How Politics in Ukraine Affect Canada's Arctic Sovereignty. *NATO Association of Canada* (<http://natoassociation.ca/canadas-ukrainian-dilemma-how-politics-in-the-ukraine-affect-canadas-arctic-sovereignty/>, 29. 1. 2016).
- Huebert, R. (2014). Why Canada, U.S. must resolve their Arctic border disputes. *The Globe and Mail* (<http://www.theglobeandmail.com/opinion/why-canada-us-must-resolve-their-arctic-border-disputes/article21189764/>, 25. 1. 2016).
- Hund, A. J. (2014). *Antarctica and the Arctic Circle: A Geographic Encyclopedia of Earth's Polar Regions* (California: ABC-CLIO).
- Ibbiston, J. (2010). Harper's Arctic ice show: political stagecraft masks cold reality. *The Globe and Mail* (<http://www.theglobeandmail.com/news/politics/harpers-arctic-ice-show-political-stagecraft-masks-cold-reality/article1378349/>, 9. 2. 2016).
- Ibbitson, J. (2014). How Harper transformed Canada's foreign policy. *The Globe and Mail* (<http://www.theglobeandmail.com/news/politics/how-harper-transformed-canadas-foreign-policy/article16626348/>, 28. 1. 2016).
- Inuit Tapiriit Kanatami (nedatováno). *About ITK* (<https://www.itk.ca/about-itk>, 11. 2. 2016).
- Isted, K. (2009). Sovereignty in the Arctic: An Analysis of Territorial Disputes & Environmental Policy Considerations. *Journal of Transnational Law and Policy* 18(2), s. 344 – 369.
- Ivanov, G. (2014). Geopolitics Go North: Canada and Russia Have to Start Talking Again. *NATO Association of Canada* (<http://natoassociation.ca/geopolitics-go-north-canada-and-russia-have-to-start-talking-again/>, 29. 1. 2016).

- Iverson, J. (2014). John Iverson: Crimea crisis forcing Harper to rethink NATO, Arctic defence. *National Post* (<http://news.nationalpost.com/full-comment/john-iverson-crimea-crisis-forcing-harper-to-rethink-nato-arctic-defence>, 29. 1. 2016).
- Johnson, D. (2007). Harper a hypocrite on Arctic sovereignty: NDP: Conservatives didn't do the simplest thing to protect North, NDP uncovers. *NDP Communiqué* (<http://www.dennisbevington.ca/pdfs/en/2007/nov14-07.pdf>, 10. 2. 2016).
- Kankaanpää, P. – Oran, Y. R. (2012). The effectiveness of the Arctic Council. *Polar Research* 31 (<http://www.polarresearch.net/index.php/polar/article/view/17176>, 8. 2. 2016).
- Kraska, J. (2007). The Law of the Sea Convention and the Northwest Passage. *The International Journal of Marine and Coastal Law* 22(2), s. 257 – 281.
- Kraska, J. (2011). *Arctic Security in an Age of Climate Change* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Lackenbauer, P. W. (2011). From Polar Race to Polar Saga: An Integrated Strategy for Canada and Circumpolar World. In: Griffiths, F. – Huebert, R. – Lackenbauer, P. W. *Canada and the Changing Arctic: Sovereignty, Security, and Stewardship* (Ontario: Wilfrid Laurier University Press), s. 69 – 180.
- Lackenbauer, P. W. (2012). Push to reform Arctic Council raises as many questions as it solves. *iPolitics* (<http://ipolitics.ca/2012/02/17/lackenbauer-security-and-the-arctic-council/>, 8. 2. 2016).
- Lackenbauer, P. W. (2013). Canadian rangers: Canada's Shadow Army. *Canada's History* April/May 2013 issue.
- Lasserre, F. – Le Roy, J. – Garon, R. (2012). Is there an arms race in the Arctic? *Journal of Military and Strategic Studies* 14(3&4), s. 1 – 56.
- Lessig, H. (2016). Icebreaker market heating up for Huntington Ingalls. *Daily Press* (<http://www.dailypress.com/news/military/dp-nws-ingalls-icebreakers-20160117-story.html>, 15. 2. 2016).

- Loney, H. (2013). Harper's trip to Arctic highlights deficiencies in Canada's Northern strategy. *Global news* (<http://globalnews.ca/news/793884/harpers-trip-to-arctic-highlights-deficiencies-in-canadas-northern-strategy/>, 9. 2. 2016).
- MacAskill, E. (2007). Canada uses military might in Arctic scramble. *The Guardian* (<http://www.theguardian.com/world/2007/aug/11/oil.arctic>, 10. 2. 2016).
- MacFarlan, T. (2014). Denmark stakes claim to North Pole thanks to Greenland ridge, as three-way battle for vast Arctic oil and gas deposits host up. *The Daily Mail* (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2873808/Denmark-claims-North-Pole-Greenland-ridge-link.html>, 25. 1. 2016).
- Mackrael, K. (2012). Canada, Denmark a step closer to settling border dispute. *The Globe and Mail* (<http://www.theglobeandmail.com/news/national/canada-denmark-closer-to-settling-border-dispute/article5831571/?page=all>, 26. 1. 2016).
- MacLachlan, K. – Wolfraim, Z. (2015). End of a NATO era? *Open Canada* (<https://www.opencanada.org/features/end-of-a-nato-era/>, 29. 1. 2016).
- Milewski, T. (2014). Stephen Harper takes big words, small stick to NATO summit. *CBC news* (<http://www.cbc.ca/news/politics/stephen-harper-takes-big-words-small-stick-to-nato-summit-1.2752422>, 29. 1. 2016).
- Moorhead, C (2014). Presence and Role of the Canadian Forces and Reserve in the Arctic. *NATO Association of Canada* (<http://natoassociation.ca/presence-and-role-of-the-canadian-forces-and-reserve-in-the-arctic/>, 11. 2. 2016).
- Murray, K. (2014). The Arctic Council: a Brief History, its Partnership with Indigenous Groups of the Arctic, and its Role in Uncovering and Addressing Health Issues in the Far North. *Journal of Canadian Health Libraries Association/Journal de l'Association des bibliotheque de la santé du Canada* 35(1), s. 27 – 31.

National Counterterrorism Center (nedatováno). *Terrorist Groups: Hamas* (<http://www.nctc.gov/site/groups/hamas.html>, 28. 1. 2016).

Nguyen, T. (2015). The Arctic Council Under Canada's Chairmanship. *Library of Parliament* Economic, Resources and International Affairs Division.

Nihoul, J. (2009). *Influence of Climate Change on the Changing Arctic and Sub-Arctic Constitions* (New York: Springer Science & Business Media).

Nobelprize (2014). *Lester Bowles Pearson – Biographical* (http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1957/pearson-bio.html, 20. 1. 2016).

Nord, D. C. (2006). Canada as a Northern Nation: Finding a Role for the Arctic Council. In: James, P. – Michaud, N. – O'Reilly, M. J., ed. *Handbook of Canadian Foreign Policy* (Maryland: Rowman & Littlefield Publishers), s. 289 – 316.

Nord, D. C. (2015). *The Arctic Council: Governance Within the Far North* (London: Routledge).

North Atlantic Treaty Organization (2015). *Collective defence* (http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm, 29. 1. 2016).

Norwegian Ministry of Foreign Affairs (2014). *Norway's Arctic Policy for 2014 and beyond – a Summary* (https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/report_summary/id2076191/, 12. 2. 2016).

Nye, J. S., Jr. (2004). Soft Power: The Means to Success in World Politics. *Foreign Affairs* (<https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2004-05-01/soft-power-means-success-world-politics>, 28. 1. 2016).

Papp, R. (2016). President's Alaska visit in 2015 underscores US focus on Arctic. *Alaska Dispatch News* (<https://www.adn.com/article/20160125/presidents-alaska-visit-2015-underscores-us-focus-arctic>, 26. 1. 2016).

- Parfitt, T. (2007). Russia plants flag on North Pole seabed. *The Guardian* (<http://www.theguardian.com/world/2007/aug/02/russia.arctic>, 26. 1. 2016).
- Pedersen, T. (2012). Debates over the Role of the Arctic Council. *Ocean Development & International Law* 43, s. 146 – 156.
- Pharand, D. (1998). *Canada's Arctic waters in international law* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Pinto, A. J. (2014). Cold war 2.0?: Doing More for Ukraine. *NATO Association of Canada* (<http://natoassociation.ca/cold-war-2-0-doing-more-for-the-ukraine/>, 29. 1. 2016).
- Porter, J. (2015). Canadian Rangers test new 'top-tier weapon'. *CBC news* (<http://www.cbc.ca/news/canada/thunder-bay/canadian-rangers-test-new-top-tier-weapon-1.3143122>, 10. 2. 2016).
- Procházková, P. (2014). Rusko se začíná opevňovat v Arktidě. *Lidové noviny* 6. 12. 2014, s. 6.
- Pugliese, D. (2015). Here it is – the new Sako rifle for the Canadian Rangers. *Ottawa Citizen* (<http://ottawacitizen.com/news/national/defence-watch/here-it-is-the-new-sako-rifle-for-the-canadian-rangers>, 10. 2. 2016).
- Rahbek-Clemmensen, J. (2014). “Arctic-vism” in Practice: The Challenges Facing Denmark’s Political-Military Strategy in the High North. *Arctic Year Book* (http://www.arcticyearbook.com/images/Articles_2014/Rahbek_AY2014_FINAL.pdf, 15. 2. 2016), s. 1 – 16.
- Riddell-Dixon, E. (2013). *Canada's Arctic Policy*. The Canada-U.S. Institute Research Note no. 2, s. 1 – 6.
- Roberston, C. (2013). The Harper Approach. *Open Canada* (<https://www.opencanada.org/features/the-harper-approach/>, 28. 1. 2016).

- Rothwell, D. R. (1996). *The polar regions and the development of international law* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Rozhnov, K. (2010). Norway and Russia 'open up for business' in the Barents sea. *BBC news* (<http://www.bbc.co.uk/news/mobile/business-11299024>, 26. 1. 2016).
- Rudd, D. (2014). Providing for National Security: Canada after 9/11. In: Dorman, A. M. – Kaufman, J. P., ed. *Providing for National Security: A Comparative Analysis* (California: Standford Security Press), s. 113 – 136.
- Sergunin, A. – Konyshv, V. (2014). Russia in search of its Arctic strategy: between hard and soft power? *The Polar Journal* 4(1), s. 69 – 87.
- Smith, J. M. (2012). Reinventing Canada: Stephen Harper's Conservative Revolution. *World Affairs* (<http://www.worldaffairsjournal.org/article/reinventing-canada-stephen-harper%E2%80%99s-conservative-revolution>, 27. 1. 2016).
- Soper, T. (2012). *Brandt The Northwest Passage: Atlantic to Pacific: A Portrait Guide* (Buckinghamshire: Brandt Travel Guides).
- Stejskal, L. (2008). Kanadský sever: součást duše národa země Javorů. *Mezinárodní politika* 32(8), s. 16 – 18.
- Stevenson, C. (2007). Hans Off!: The Struggle for Hans Island and the Potencial Ramifications for International Border Dispute Resolution. *Boston College International and Comparative Law Review* 30(1), s. 263 – 275.
- Stradl, C. (nedatováno). *Curriculum Vitae* (<http://www.chuckstrahl.com/>, 29. 1. 2016).
- Suurmunne, M. A. (2011). The Northern Dimension of Canada's Foreign Policy. In: Schymik, C. – Henze, V. – Hille, J. *Go North!: Baltic Sea Region Studies: Past-Presence-Future* (Berlin: VBW Verlag), s. 23 – 28.

- Šanc, D. (2011). Mezinárodní management Antarktidy a Arktidy. In: Piknerová, L. – Naxera, V., a kol. *Globální vládnutí: Vybrané problémy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 234 – 255.
- Taber, J. (2005). Harper breaks ice on Arctic sovereignty. *The Globe and Mail* (<http://www.theglobeandmail.com/incoming/harper-breaks-ice-on-arctic-sovereignty/article1132686/>, 9. 2. 2016).
- Taube, M. (2012). Canada's Crusader for Conservatism. *Standpoint* (<http://standpointmag.co.uk/node/4692/full>, 28. 1. 2016).
- Tesar, C. – Pollesel, M. (2006). Renewing the Northern Strategy. *Northern Perspective* 30(1), s. 1 – 24.
- Tesař, F. (2008). Arktická bezradnost. *Mezinárodní politika* 32(8), s. 7 – 9.
- The Canadian Press (2014a). *Ukraine Crisis: Harper Says Canada Won't Recognize Crimean Referendum* (http://www.huffingtonpost.ca/2014/03/06/ukraine-crisis-harper-crimea-referendum_n_4912652.html, 28. 1. 2016).
- The Canadian Press (2014b). *Russia's Ukraine moves not yet spilling into Arctic Council* (<http://www.rcinet.ca/eye-on-the-arctic/2014/03/14/russias-ukraine-moves-not-yet-spilling-into-arctic-council/>, 12. 2. 2016).
- The Guardian (2013). *Canada to claim north pole as its own* (<http://www.theguardian.com/world/2013/dec/10/canada-north-pole-claim>, 25. 1. 2016).
- The Russian Government (2012). *Dmitry Rogozin* (<http://government.ru/en/gov/persons/170/events/>, 12. 2. 2016).
- Timmermans, M. L. – Winsor, P. – Whitehead, J. A. (2005). Deep-Water Flow over the Lomonosov Ridge in the Arctic Ocean. *Journal of Physical Oceanography* 35, s. 1489 – 1493.

UN (1982). *United Nation Convention on the Law of the Sea* (http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf, 20. 1. 2015), s. 26 – 44.

UN (2002). *Agreement between the Government of the Kingdom of Denmark and the Government of Canada relating to the Delimitation of the Continental Shelf between Greenland and Canada (17 December 1973)* (<http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/DNK-CAN1973CS.PDF>, 15. 1. 2016).

Waisová, Š. (2009). *Úvod do studia mezinárodních vztahů* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Waisová, Š. a kol. (2007). *Atlas mezinárodních vztahů* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Weber, B. (2014). Canada deserves ‘credit’ for holding Arctic Council together. *The Canadian Press* (http://www.thestar.com/news/canada/2014/09/12/canada_deserves_credit_for_holding_arctic_council_together.html, 8. 2. 2016).

Weber, B. (2015). Turn Hans Island into a condo to solve long-running Canada – Denmark dispute, academics suggest. *National Post* (<http://news.nationalpost.com/news/canada/turns-hans-island-into-a-condo-academics-suggest-to-solve-long-running-canada-denmark-dispute>, 15. 1. 2016).

Young, O. R. (2000). *The Structure of Arctic Cooperation: Solving Problems/Seizing Opportunities*. (http://www.arcticparl.org/files/images/conf4_sac.pdf, 15. 1. 2016).

9 RESUMÉ

This bachelor thesis is focused on Canada's role in the dispute over the Arctic region. The Arctic region is the subject of a dispute regarding the territorial claims of five states: Canada, the United States of America, Russia, Norway, and Denmark. This thesis is divided into four main chapters: *the Arctic region as a subject of dispute, Canadian foreign policy since 2006, the Arctic Council, and Armament of the "Arctic five" in the Arctic region.*

The first chapter deals with the territorial disputes between the countries of the "Arctic five" and is focused primarily on Canadian claims. The first research question of this thesis is whether the Canadian claims are legitimate, and why disputes between states in the Arctic region arise. The second chapter is focused on Canadian foreign policy during the administration of Prime Minister Stephen Harper. The main research question of this thesis is how Canadian foreign policy has changed after Harper's rise to power, what was achieved during the years of his administration, and how it has affected Canada's role in the Arctic. For a better understanding of what role Canada takes in the Arctic region, we need to determine how Canada influenced the creation of the Arctic Council and what position it currently holds. This is the main theme of the third chapter. The fourth chapter is focused on the armament of the "Arctic Five" nations. Among the most active actors belongs Russia and Canada, mainly during Harper's administration.

During the government of Stephen Harper, Canadian policy experienced thorough, significant transformation. Canada began to deflect from the middle power, and the main priority of his government was to protect the integrity of the Canadian borders. Harper significantly increased expenses on the military and armament, and new military docks and military centers were constructed under his administration. He also increased the number of soldiers in the northern regions of the country. Harper has made the Arctic a national priority, and the Arctic played a key role in both his domestic and foreign policy.

10 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Hansův ostrov

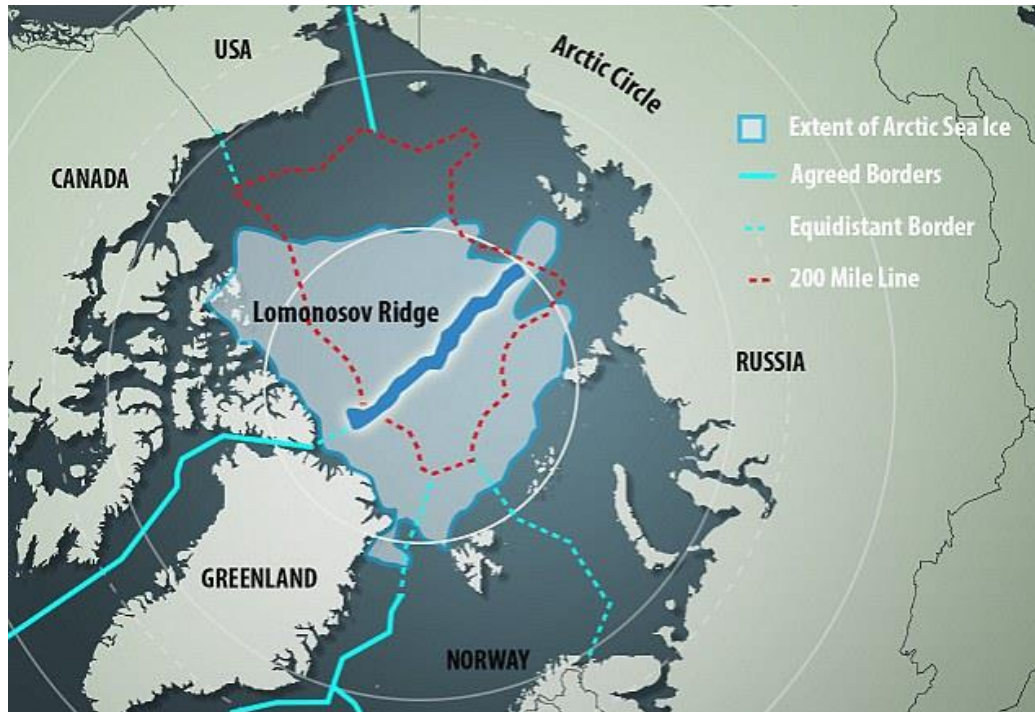
Zdroj: Steenhard, R. (2012). Hans Island: Crisi in the Arctic? *Peace Palace Library* (<http://www.peacepalacelibrary.nl/2012/02/hans-island-crisis-in-the-arctic/>, 11. 2. 2016).

Příloha č. 2 – Severozápadní cesta

Zdroj: Mooney, C. (2015). The Arctic is Melting – but shipping through the Northwest Passage is another story. *The Washington Post* (<https://img.washingtonpost.com/wp-apps/imrs.php?src=https://img.washingtonpost.com/news/energy-environment/wp-content/uploads/sites/43/2015/09/NorthwestPassage1.jpg&w=1484>, 15. 1. 2016).

Příloha č. 3 – Lomonosovův hřbet

Zdroj: MacFarlan, T. (2014). Denmark stakes claim to North Pole thanks to Greenland ridge, as three-way battle for vast Arctic oil and gas deposits host up. *The Daily Mail* (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2873808/Denmark-claims-North-Pole-Greenland-ridge-link.html>, 25. 1. 2016).

Příloha č. 4 – Beaufortovo moře

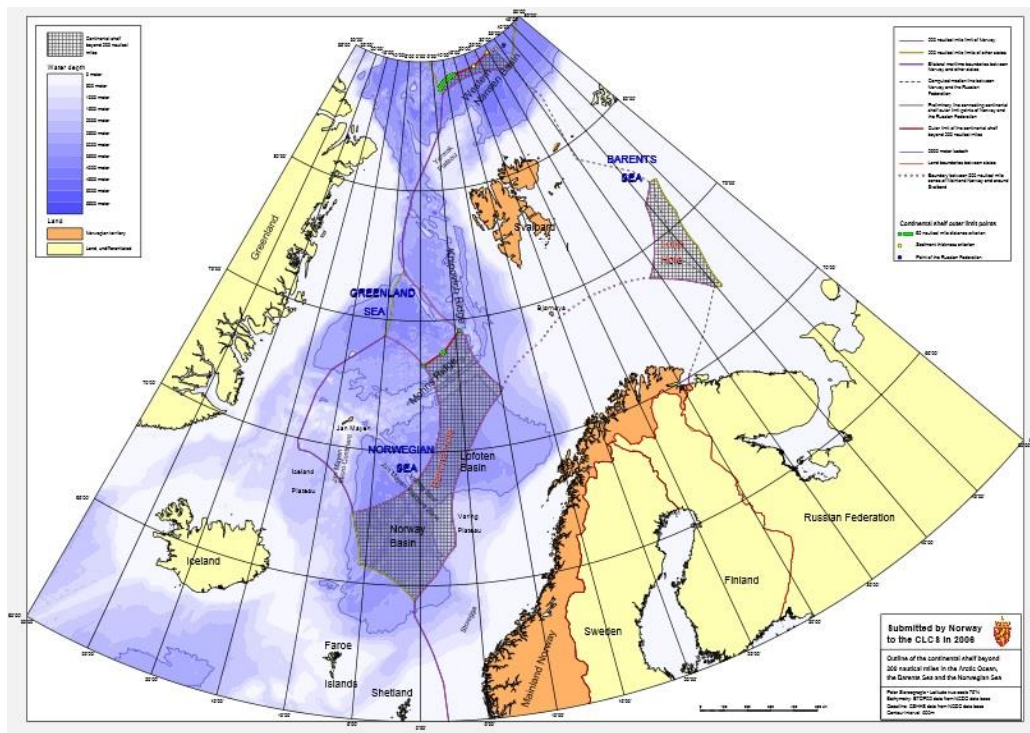
Zdroj: Griffiths, S. (2010). US-Canada Arctic border dispute key to maritime riches. *BBC news* (<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-10834006>, 26. 1. 2016).

Příloha č. 5 – Barentsovo moře

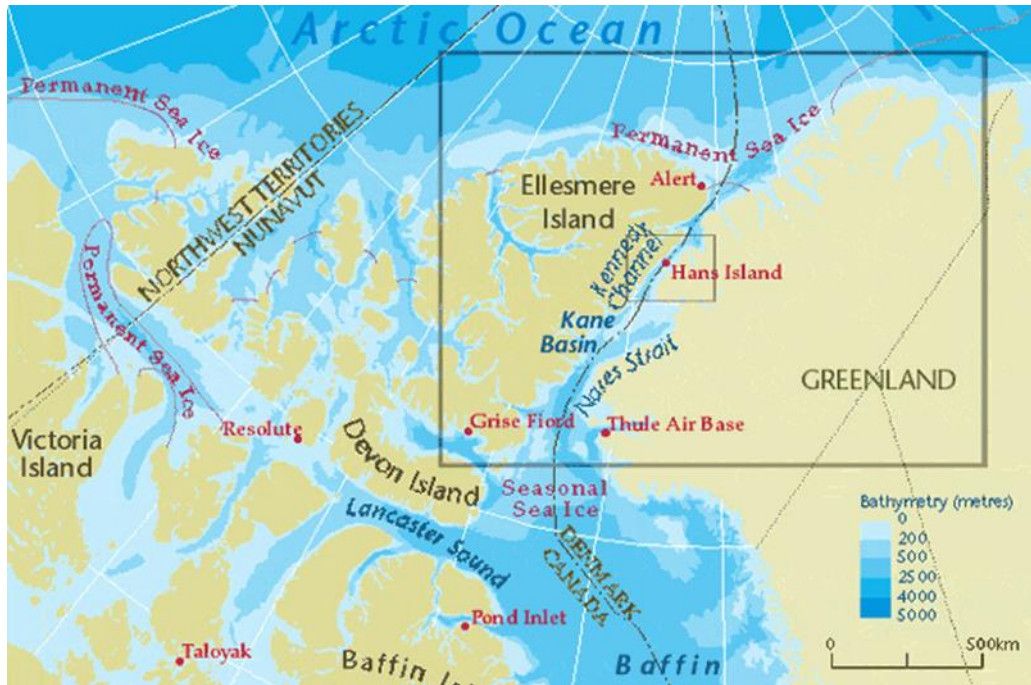
Zdroj: Rozhnov, K. (2010). Norway and Russia ‘open up for business’ in the Barents sea. *BBC news* (<http://www.bbc.co.uk/news/mobile/business-11299024>, 26. 1. 2016).

Příloha č. 6 – *Banana Hole a Loop Hole*

Zdroj: Norwegian Petroleum Directorate (2006). *Outline of the continental shelf beyond 200 nautical miles in the Arctic Ocean, the Barents Sea and the Norwegian Sea* (<http://www.npd.no/Global/Norsk/1%20-%20Aktuelt/Nyheter/%5BPDF-vedlegg%5D/KART412.pdf>, 26. 1. 2016).

Příloha č. 7 – Lincolново moře

Zdroj: Magnason, S. (2014). Hans Island Dispute Ease. *Nora Region Trends* (<http://www.noraregiontrends.org/politics/politicalnews/article/hans-island-dispute-eases/206/neste/5/>, 15. 1. 2016).